

РУСИН

На IV. Міджінароднім конгресі русиньского языка на Пряшівській універзіті 24. 9. 2015 був оцінений Преміов св. Кіріла і Мефодія за розвой русиньского языка еден з кодифікаторів русиньского языка на Словакії доц. ПгДр. Юрій Панько, к. н. (зліва), яку перевзяв з рук председаы Научной рады конгреса доц. ПгДр. Василя Ябура, к. н.

Фотка: З. Цітряковой.

www.rusynacademy.sk

RUSÍN r. XXV, č. 5 / 2015

КУЛЬТУРНО-ХРІСТІАНЬСЬКИЙ ЧАСОПИС

• В рамках святкового отворіня конгресу із приговорами виступили: (зліва) проректор Пряшівської університету проф. ПгДр. М. Портік, ПгД., президент Карапаторусинського научного центру в Нью Йорку проф. Др. П. Р. Маґочій з Торонтоської університету і член Виконного вибору Русинської оброди на Словакії В. Противняк. Фотка: З. Цітрякової

• Міджі оціненыма Премію св. Кіріла і Мефодія за розвой русинського языка на конгресі были окремі інших: (на фотці зліва) Мгр. В. Падык, к. н., Мгр. Н. Гнатко, Мгр. А. Кузмякова, ПгДр. К. Копорова, ПгД., доц. ПгДр. Ю. Панько, к. н., проф. Др. габ. Г. Фонтанський і проф. Др. П. Р. Маґочій.

По восьмох роках од краківського конгресу одбив ся

IV. Міжнародний конгрес русинського языка у Пряшові

23. – 25. септембра 2015 успішно одбив ся IV. Міжнародний конгрес русинського языка на Пряшівській універзиті у Пряшові на Словакії.

23. септембра 2015 участници IV. Міжнародного конгресу русинського языка на Пряшівській універзиті як першу doprovodну акцію мали можливість попозерати на сцені Театру Александра Духновича в Пряшові гру *Гавай* із середовиска русинського села той істой назвы. Авторков gry є Пряшівчанка Михаела Закутяньска а тот трагікомічний дебют авторки був оцінений у конкурзі Драма 2007, сценічний конкурзі Ціна Тібора Віхты 2009 і т. д. Режисерков пєсы є Зоя Зубкова з Братіславы, котра окрема режії зробила і предлоги костюмів до gry.

24. септембра 2015 в Пряшові зачала ся практична робота IV. Міжнародного конгресу русинського языка, котрого організатором був Інститут русинського языка і культури Пряшівської універзити в Пряшові.

Конгрес святочно ся одкрыв за співу русинської гімны „Я Русин был...“, котру заспівав Хор катедрального храму св. Александра Невского в Пряшові з дірігентков Татянов Швайковов, і потім наслідовало далшых пять співів у церковнославянськым языку, чім ся створила святочна атмосфера той події.

Потім вступным словом привітала участных доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД., директорка спомянутого інституту, між ними і Бк. Наталію Кухтову, МБА, з Уряду уповноваженого влади СР про народностны меншыны. Далє слідовав святочный приговор проф. ПгДр. Мілана Портіка, ПгД., проректора Пряшівської універзити. Із святочными приговорами на зачатку конгресу выступили іщі проф. Др. Павел Роберт Маґочій – честный председа Світового конгресу Русинів і президент Карпаторусинського научного центра у США з центром у Нью Йорку, як і Владимир Противняк, член Выконного wyboru Русиньской оброды на Словєньску, організації, котра была основнов у процесі кодифікації русинського літературного языка на Словакії. А. Плішкова у своїм вступі прочітала і поздравны писма од председа Світового конгресу Русинів Др. Штефана Лявинця з Мадярьска і од Инж. Катарины Ондрашовой із Секції регіонального школства МШ СР, яка в 90-ых роках мала на старости школы з навчанєм русинського языка і зробила визначну роботу в зачатках того процесу.

Далє слідовало святочне передаваня Премії св. Кіріла і Мефодія за розвой русинського языка на основі номінацій членів Научной рады IV. Конгресу русинського языка на челі з доц. ПгДр. Василєм Ябуром, к. н., котрый передав премію тым заслуженым діятелям у сфері розвитку русинського языка: проф. Др. Павлови Робертови Маґочієви за єго вклад до процесу ініціюваня кодифікації русинського літературного языка і пропаґацію русинського языка у світі; проф. РНДр. Ренему Матловічови, ПгД., бывшому ректорови, з ініціативы котрого на Пряшівській універзиті у Пряшові був створений Інститут русинського языка і культури. Далшыма оціненыма были: проф. Др. габ. Генрик Фонтанський, доц. ПгДр. Юрій Пянько, к. н., доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД., ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД., ТгЛіц. Франтішек Крайняк, Мгр. Александер Зозуляк, Мгр. Анна Кузмякова, Инж. Ігор Керча, Мгр. Валерій Падяк, к. н., Мгр. Гелена Медешіова, Мгр. Іріна Папугова, Мгр. Івета Мелничакова і Мгр. Наталія Гнаткова. Вшыткым оціненым сердечно ґратуєме і дякуєме їм за їх роботу, котра была на хосен нашого русинського языка.

По святочній церемонії того дня конгресу зачала єго робоча часть, а то читанєм рефератів у I. тематічній секції *Статус русинського языка в шыршім лінгвістичнім контексті* під веджінем доц. ПгДр. Анны Плішковой, ПгД. У тій секції выступили: проф. Др. Павел Роберт Маґочій (Торонтська універзіта, Канада) з рефератом *Ці нам треба четвертый конгрес*

ОБСЯГ

5/2015
РУСИН

По восьмох роках од краківського конгресу одбив ся IV. Міжнародний конгрес русинського языка у Пряшові
1 – 2

Проф. Др. Павел Роберт МАґОЧІЙ:
Ці нам треба четвертый конгрес русинського языка?
2 – 4

Заключіня з IV. Міжнародного конгресу русинського языка, Пряшів,
23. – 25. 9. 2015
4

Першы високошкольскы учебники на Словакії про вшыткы ровины русинського языка
5

Мгр. Марек ГАЙ: Методологічний і методічний погляд на процес творіня іновованых учебників в одношіню ід передпрімарній освіті в русинськым языку на Словакії
6 – 8

Василь СОЧКА-БОРЖАВИН: 150 років од смерти будителя Русинів – Александра Духновича
9 – 10

Мгр. Наталія МАЛЕЦЬКА: Владимир Хыляк – з нагоды датуму смерти і народжіня
10

ПаедДр. Франтішек ДАНЦАК: 75 років од смерти Емілія Кубека
11

Др. габ. Олена ДУЦЬ-ФАЙФЕР:
Премія Александра Духновича 2015
12

Мгр. Александер ЗОЗУЛЯК: Новы книжки в русинськым языку на Словакії
13 – 14

Літературный конкурз Марії Мальцовской
14

Мгр. Ян КАЛИНЯК: Няй „коза од сусіда“ іде домів!
15 – 16

Мгр. Петро МЕДВІДЬ: Небезпечны стереотіпы
16 – 17

Мгр. Ян КАЛИНЯК: Хыбує нам Світова демократічна федерація русинських організацій і платформ
17 – 18

Миколай КСЕНЯК: Вызнаня історікови, писателёви і педагогови Гавріілови Бєскідови
19 – 22

Михал ФРАНК: Суд: „Узурпованя Руського дому было незаконне“
22-23

Мгр. Петро МЕДВІДЬ: 90 років „Руського дому“ в Пряшові
23 – 24

русинського языка?, Асист. проф. Др. Елена Будовская (Джорджтаунська універсіта, США) на тему „*Русинский язык в Америке: академическая среда и общество*“, проф. ПгДр. Юлія Дудашова, др. н. (Пряшівська універсіта, Словачія) з докладом „*Miesto rusínskeho jazyka v rodine slovan-ských jazykov*“, Мгр. Андріанна Шімон, яка прочітала сполочний реферат створений із проф. Др. Ахімом Раббусом (Універсіта Ф. Шіллера, Єна, Німецько) під назвов „*На новых путях ісслідованя русинських діалекту: Корпус розговорного русинського языка*“. Потім слідо-вала діскусія к прочітаным рефератам.

Пообіді продовжовала робоча часть конгресу в II. тематичній секції *Актуалны лінгвістичны проблемы русинського языка в окремых країнах* під веджінєм проф. Др. Павела Роберта Маґочія (Торонтська універсіта, Канада). Ту реферуєчіма были: доц. ПгДр. Василь Ябур, к. н. (Пряшівська універсіта, Словачія), який выступив з рефератом *Проблемы граматичных категорій роду і паду перевзятых субстантивів у русинськім языку*; проф. Др. габ. Генрик Фонтанський (Шлезька універсіта в Катовіцях, Польща) выступив з рефератом „*Опыт синтаксического словаря лемковского языка*“; Мгр. Михайло Алмашій (Закарпатське областне научно-культурологічне общество А. Духновича, Ужгород, Україна) з назвов *Вопросы формования нормы русинського языка на Україні*. По павзі іщі тот день выступили з научными докладами: проф. Др. Михаил Капраль, к. н. (Высша духовна школа Ф. Гала, Сегед, Мадьярско) на тему *Кодіфікація модерного русинського літературного языка в Мадьярщині*; проф. Др. Михайло Фейса (Універсіта в Новім Саді, Сербія) з рефератом „*Лингвистични проблеми южнорусинской вариянти русинского языка*“. Ку слідо-уючім темам потім была діскусія.

На конець дня была друга допроводна акція, а то **выставка русинскоязычной літературы**. Тота акція ся одбыла в СНМ – Музею русинской культуры в Пряшові, де участників конгресу привітала директорка музею ПгДр. Ольга Глосікова, др. н., яка наперед домашнім і заграничним гостям представила експозиції музею. Выставков русинскоязычной літературы спроваджав куратор Мгр. Валерій Падяк, к. н., який зарівно презентовав і нову книжку выдану з нагоды 70. років од народжіння проф. Др. Павла Роберта Маґочія. Таксамо Лариса Ільченко з бібліотеки „Ужгородського націо-

нального університету“, кураторка выставки, представила найновше выдання, котре зоставила ведно з В. Падяком під назвов *Бібліографія русинскоязычных выдань: 2005 – 2014*.

25. септембра 2015 продовжовав конгрес выступлениями у III. тематичній секції під назвов *Русинський язык в окремых функціональных сферах*. Тоту секцію вела ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД. (Пряшівська універсіта, Словачія). В тій секції доведна выступило вісем реферуєчіх: доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД. (Пряшівська універсіта, Словачія) на тему *Русинський язык в контексті Европской харты регіональных або меншыновых языків*, Др. габ. Олена Дуць-Файфер (Ягелонська універсіта, Краков, Польща) – *Сучасный русинський язык у красній і научній літературі*, Мгр. Валерій Падяк, к. н. (Пряшівська універсіта, Словачія) – *Функціонованя материнського языка Русинів на Україні*, Мгр. Маріанна Лявинець (Універсіта Л. Етвеша, Будапешть, Мадьярско) – *Русинський язык в масмедіалній сфері*, Мгр. Анна Кузмякова (Русинська оброда на Словеньску, Пряшів) – *Кодіфікація русинського языка як выслідок колектівной діскузії*, ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД. (Пряшівська універсіта, Словачія) – *Дакотры орфографічны і орфоєпічны проблемы в русинських масмедіях*, ТгЛіц. Франтішек Крайняк (Общество св. Іоанна Крестителя, Камюнка, Словачія) – *Статус русинского языка в церковній сфері*, Мгр. Наталія Гнатко („Руснак“ – Організація „Дружтво“ Русинів у Хорватії) – *Проблемы навчаня русинського языка в основных школах*. Потім зась была діскусія к прочітаным у секції рефератам.

Пообіді была зачата IV. тематична секція *Русинський язык у школьській системі Словакії і в заграничу*. Была то модерована діскусія, котру вели доц. А. Плішкова і проф. П. Р. Маґочій, у котрій на дану тему выступив по еден представитель з каждой державы, де ся учіть русинський язык. Далє в діскусії дістали слово на выступлїня учітелі русинського языка і представителькы Штатного педагогічного інштїтуту в Братіславі ПгДр. Івана Грегорову, ПгД., і ПгДр. Янка Пішова, ПгД., котра має в даній інштїтуції на старости русинський язык. День ся скінчів приятєм заключінь з IV. Міджінародного конгресу русинського языка на Пряшівській універсіті в Пряшові (тоты заключїня публікуєме далє в числі).

-р-

Проф. Др. Павел Роберт МАґОЧІЙ, Торонтська універсіта

ЦІ НАМ ТРЕБА ЧЕТВЕРТЫЙ КОНГРЕС РУСИНЬСКОГО ЯЗЫКА?

Кідь можу, зачав бы єм з тым, же попробую одповісти на реторичный вопрос, котрый єм собі положыв у назві свого реферату: *Ці потребуєме четвертый конгрес русинського языка?* Чом ся на таке прошу? Одповідь є проста.

Выростав єм в інтелектуалнім оточіню, де академічны активіты, концептуалізацію, баданя ці писаня, в основі робила єдна особа. Зато єм в принципі проти лекціям, конференціям, сімпозіумам і далшым публічным акціям, котры од чоловіка в єго творчій роботі одберають час і енергію.

Можете ся правом попросити: чом єм путовав 8 тисяч кілометрів, одышов зо своєї роботи в Торонті і пришов єм на четвертый Міджінародный конгрес русинського языка? І подобно, чом каждый з вас перерушив свій каждоденный робочій програм і каждоденный живот і пришов на два дні до Пряшова? Чом організаторы четвертого языкового конгресу під веджінєм доценткы Анны Плішковой жертвовали много годин часу на приправы той події?

Моя одповідь на вшыткы тоты вопросы буде слідуєча: як інтелектуалы в службах свого народа маме одповід-

ность нелем перед собов, але і тыж перед шыршов академічнов і культурно-сполоченьсков громад, котрой сьме частёв. Мы ту якраз зато, і на поставлений вопрос у вступі бы ём міг одповісти так: Гей, потребуеме регулярны міджінародны конгреси присвячены русиньскому языку. Вопрос але стоїть так, же што бы сьме ся мали снажити досягнути, жебы тот конгрес був вартый часу і пінязей, котры ся до нёго інвестовали.

Може бы было наперед хосенным – вложити то, што робиме, до кус шыршого контексту, принайменш до контексту языків у рамках географічної области середней і выходной Европы. Вызначным датумом є, самособов, рік 1989, коли в тій области упав тоталітний комуністичный режим, по чім мали многы народы першыраз за скоро півстороча можность высловити свій погляд у новій демократичній атмосфері. Вшыткы знаме, же карпатьскы Русины в році 1989 ся вернули до групы европских народів як самостатна народность з цілём кодифіковати літературный русиньскый язык. Лемже Карпатьскы Русины здалека не суть єдиныма. Од року 1989 на путь кодифікації свого языка ся пустило мінімално 16 далшых народів середней і выходной Европы. Думам собі, же о тых „новых“ народах і „новых“ языках не знають ани многы учены.

Кідь ся попозераме на дакотры „новы“ народы і зачнеме од Прибалтики на севері, в южній Естонії натрафиме на Сетів і Ворів, у выходній Латвії найдеме Латгалів і Лівів а в северній Литві зась на Самогітів. Кідь ся пересунеме далше на юг, при граніці Білорусії і України найдеме Полісян і в Польщі Сілезіян. Може не є несподіванём, же балканьска область є у сфері створёваня новых літературных языків найактивніша. А то не думам лем на вшыткым знаму трансформацію сербохорватського языка на самостатный сербскый, хорватскый і босняньскый язык. Є ту і много далшых: Буневці і Шокиці у Войводині; банатскы Болгары в Румунії; Черногорці в Чорній Горі і Гагаузы у южній Молдавії. Наконець, є ту далшый народ, котрый заселять дакілько країн середней і выходной Европы і котрого літературный язык – ромскый – був недавно кодифікований. Тот літературный язык є у бівший мірі побудований на волоськых діалектах, котрыма говорять Ромове, яки жыють у Румунії і в дакотрых сусідніх країнах.

Дакотрым із тых „літературных языків у процесі творіння“ може говорить лем десять людей, як то є в припадї лївского языка, або веце як міліон людей, як то є в припадї сілезького языка. Без огляду на кількість, розвиток дакотрых тых языків дістають фінанчну підпору урядів; іншы языки не мають фінанчну підпору а влада країны, в котрій автентичне жытельство бісідуюче тым языком ани не узнає. Можу то повісти тыж інакше – русиньскый язык в Европі не є нияким винятком.

Русиньскый язык є але винятковий своіма релативныма успіхами. Видить ся непрадоподобным, же дакотры языки, як наприклад поліський, пережыють у своїй літературній формі, а іншы, як сілезькый, суть конфронтованы з дискримінаціов і з проблемом свого узнання владов. Тыж не є ясно, ці пережыє латгальскый, лівштиньскый або чорногорьскый язык, хоць мають підпору штату.

Русиньскый язык є зато релативно успішний. Є то счастья вдяка приязному приступу влад тых штатів, в котрых карпатьскы Русины жыють. Найважніше але є снажіння і тверда робота дакількох талантованых академічных робітників і учітелів, часть котрых сидить в тій аулі. Русиньскый язык так, подобно як будь-котрый іншый, выжадує неперестанну увагу, ці уж сістематичну роботу

над кодифікаціов, або сістематичны крокы заміряны на ёго вжываня в школах і сполоченьскім жывоті.

Вшыткы знаме, же карпатьскы Русины не мають свою властну державу, ани еквівалент „Académie Française“. Хто тогды буде дале робити над кодифікаціов русиньского языка і ёго пропagaціов у школах і сполочности? Вы. Або ліпше повіджено, мы. Зато потребуеме нелем четвертый, але і пятый, і шестый і далшы міджінародны конгреси русиньского языка.

Якы проблемы треба рішати такой?

По перше: На першій конгресі русиньского языка іщі в році 1992 была запропонована теоретична путь – створити єдине русиньске *койне*, котре буде мати штири літературны варианты (лемківський, пряшівський, підкарпатський і войводинський). Є то такзваний романшський модел, названий подля романшского народа у выходній Швейцарії, котрый має пять самостатных літературных вариантів, як і ретороманшске *койне*. Хоць карпатьскы Русины суть од створіння *койне* іщі все далеко, думам собі, жебы сьме ся могли договорити ходем на сполочнім алфавіті про вшыткы регіоны, ай за ціну того, же в окремых вариантах ся не будуть вжывати вшыткы буквы.

По друге: А што інтернет? В днешній добі карпатьскы Русины комунікують по цілім світі головню, або у найвекшій мірі, посередництвом інтернету. Не був бы проблем, кібы вшыткы славянскы літературны языки вжывали ідеалну графічну форму запису славянської речі – азбуку. Лемже місто того ту маме польскый язык, котрый на означіння єдного гласного вжыває дві або докінця штири буквы, або чеськый і словацькый язык, котрый латиньскы буквы доповнює діакрітичныма знаками – знаками помягшіння (mäkčene) і знаками притиску (dŕžne).

Інтернет на цілім світі стоїть на латиньскій *абecedі* і не дозволяє вжывати діакрітику. Вислідком є то, же в процесі комунікації в русиньскім языку ся може вжыває чеська або словацька транскріпція (з діакрітиков), або докінця мадярьска транскріпція посередництвом латинікы сперед 1. світової войны („cs“ намісто „ч“), котру напачудованя не вжывають лем русиньскы приятелі з Мадярьска, але і такы, котры по мадярьскы не говорять. Повіджено в короткости: в русиньскоязычній інтернетовій комунікації панує анархія і хаос.

По третє: Дакотры міджінародны організації створили за послідні роки список языків на цілім світі. А кілько їх є? Многы лінгвісты і нелінгвісты уводять різны чісла. В році 2005 етнологія (на вебовій сторінці www.ethnologue.com) увела на першый погляд дость точно чісло: на світі ся говорить 6 912 языками. Приблизно в тім самім часі *Infoterm Vienna* увела, же на світі є лем 450 літературных языків. Інфотерм тыж завів такзваний штандарт ISO 639. Тот походить од Споєного порадного wyboru, котрый каждому языку приділює міджінародный код. Єден визначный соціолінгвіста недавно написав: штандарт ISO 639 „*є про язык скоро того саме, як быти міджінародно узнаным*“ (Kamusella, 960 п. 24).

Мали бы сьме знати, ці є русиньскый язык на списку языків світа „Ethnologue“ і ці є на списку літературных языків „Infoterm Vienna“. Кідь у дакотрім із тых списків хыбує, хто ся постарать о то, жебы ся наш язык там обявив?

По четверте: А наконець, русиньскый

язык треба пропаговати в кожій країні, де жыють люде, котры ним говорят. В дакотрых припадах знають академічны або обчаньскы організації в окремых країнах впливати на владу, жебы робила на хосен русиньского языка. Лемже в многих припадах влада є неприступна, докінця ани в тых країнах, де русиньска народность є узнана.

Хто, наприклад, прийде на поміч програму лемківско-русиньской філології у Кракові, кідь буде огрожене ёго ествовања? Хто ословив мадярьску владу, кідь перед пару роками была зрушена Катедра русиньской і української філології в Ніредьгазі? Хто мав лобовати за навчання в русиньскім языку на основных школах у Закарпатській області України і за Катедру карпаторусиньских штудій на Ужгородській народній університі? Хто має активно вызывати Міністерство школства Словакії, жебы змінило штатут русиньского языка з волительного „чуждо-

го" языка на повинный язык у вшиткых школах у селах, де Русины творять веце як двадцят процент містного жытельства?

Не мала бы тоты задачі намісто організацій ці докінця окремых особ з конкретных країн на себе взяти міжнародна організація? А не мав бы тов організаціов быти Міжнародный конгрес русиньского языка, котрый бы може міг змінити свою назву на **Міжнародна асоціація русиньского языка**? Іншыма словами, не мали бы сьме мы ту днесь зважыти, ці тоту організацію не змініме з конгресу, котрый ся сходить раз за дакілько років, на стабільно ествуючу організацію, котра хранить інтереси русиньского языка і навчання все в кожій країні, де треба?

Жебы єм ся вернув к первістному вопросу: „Потребуєме четвертый конгрес русиньского языка?“ Одповідь бы могло быти, же **то, што наісто потребуєме, є стабільна Асоціація на охрану русиньского языка і културы!**

ЗАКЛЮЧІНЯ

з IV. Міжнародного конгресу русиньского языка

Пряшів, 23. – 25. 9. 2015

Четвертый міжнародный конгрес русиньского языка, який ся одбыв 23. – 25. 9. 2015 на Пряшівській університі в Пряшові, взявши до уваги назначены проблемы в докладах выступаючих в чотырех тематичных секціях і пропозиції к ним высловлены в діскузії, прияв наслідуючі заключіня:

I. Статус русиньского языка в шыршім лінгвістичнім контексті

1. Зміцнёвати статус русиньского літературного языка в домашніх і міжнародных кругах лінгвістів доступными средствами работы.
2. Трансформувати Інтеррегіоналну раду русиньского языка на міжштатну Асоціацію на охрану русиньского языка і културы.

II. Актуалны лінгвістичны проблемы русиньского языка в окремых країнах

1. Култівовати языкову норму русиньского языка в окремых країнах, де жыють Русины, і снажити ся досягнути консензус у дотримованю ей правил у кожій з них.
2. Прияти єднотный алфавіт русиньского языка в кожій країні, де жыють Русины, а перспективно про вшиткых карпатських Русинів
3. Апелувати на штатны органы України імплементувати русиньскый язык як самостатный мінорітний язык до практичных сфер жывота Русинів.

III. Русиньскый язык в окремых функціональных сферах

1. Решпектовати авторітет научно-педагогічных інституцій в окремых країнах, в яких функціонує русиньскый язык, як ґарантів нормотворіня русиньского літературного языка.
2. Дотримувати в конкретных функціональных сферах русиньского языка прияти правила орфографії і орфоелії і з тым цілём вывжывати одборны конзултанції ґарантів нормотворіня русиньского літературного языка.
3. Апелувати на представителів Грекокатолицькой і Православной церькви у вшиткых країнах, де жыють Русины, підтримувати розвой русиньской пасторачной практикы, а про віруючих русиньской народности завести богослуж-

біня в русиньскім літературнім языку.

IV. Русиньскый язык в школьській системі Словакії і в заграничу

1. Жадати штатны органы в країнах Европской унії і в сігнатарьских країнах Европской харты регіональных або меншыновых языків, в котрых жыють карпатськы Русины, імплементувати параграфы харты в школьській, але і в других сферах вжываня русиньского языка.
2. З підпоров штатных і самосправных органів у країнах Европской унії і в сігнатарьских країнах Европской харты регіональных або меншыновых языків, в котрых жыють карпатськы Русины, розвивати сіть русиньских народностных школ і школ з навчанєм русиньского языка.
3. Жадати од влад країн, в котрых жыють карпатськы Русины, імплементувати рівноцінный приступ к обчаньским правам, і комплексно рішати проблемы контінуального навчання в материньскім русиньскім языку.

V. Зложіня Рады Асоціації на охрану русиньского языка і културы

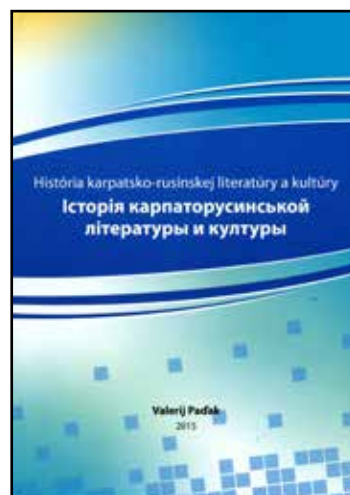
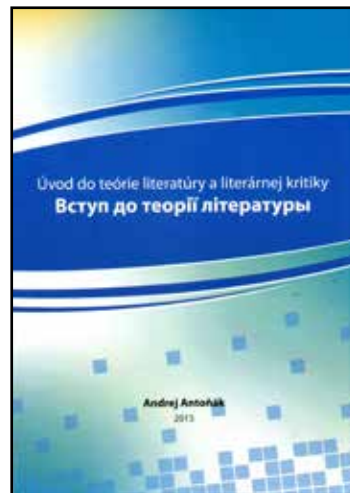
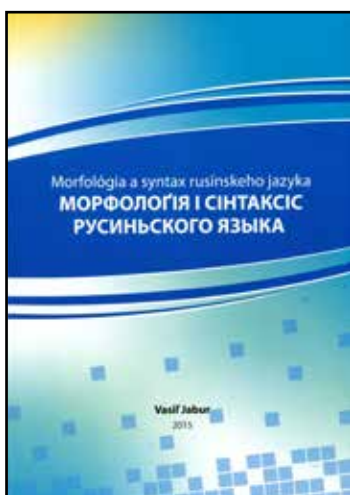
1. Проф. Др. Павел Роберт Маґочій (Торонтська універзіта, Канада) – председа
2. Доц. ПгДр. Анна Плїшкова, ПгД. (Пряшівска універзіта, Словакія) – выконный секретарь
3. Проф. Др. Михал Фейса (Новосадська універзіта, Сербія)
4. Др. габ. Олена Дуць-Файфер (Ягелоньска універзіта, Польща)
5. Мґр. Валерій Падяк, к. н. (Научный центр карпатістики, Україна)
6. Мґр. Маріанна Угрин-Лявинець (Універзіта Л. Етвеша, Мадярьско)
7. Мґр. Ілона Грецешін („Руснак“ – Організація Русинів Хорватії)

Першы високошкольскы учебники на Словакії про вшыткы ровины русиньского літературного языка

В першій половині 2015 року Пряшівска універзіта в Пряшові, Інштiтут русиньского языка і културы выдали 7 новых високошкольскых учебникiв про штудентiв бакаларьского і магістерьского штудійного програму русиньскый язык і література, якы але будуть мочі послужыти і шыршому кругу вживателiв русиньского языка, лiнгвістам, ученым в iншых сферах русинiстики ці славiстики і кождому, кого iнтересує русиньскый язык, ёго iсторія, дiалектологія, література (теорія і літературна критика), култура і iсторія карпатських Русинiв. Їх авторами суть учітелі Інштiтуту русиньского языка і културы ПУ: ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД., доц. ПгДр. Василь Ябур, к. н., доц. ПгДр. Анна Плiшкова, ПгД., проф. ПгДр. Юлія Кришшакова-Дудашова, др. н., доц. ПгДр. Андрій Антоняк, к. н., Мгр. Валерій Падяк, к. н., і ПгДр. Станіслав Конечный. Выдання тих учебникiв – то єдна із найвызнамнішых подiй Інштiтуту русиньского языка і културы ПУ од ёго взнику 1. марца 2008. Тима учебниками ся колектiв учітелiв даного iнштiту мiг гордо презентувати на IV. Мiджiнароднiм конгресi русиньского языка на Пряшiвскiй унiверзiтi в Пряшові од 23. до 25. септембра 2015. Учебники были написаны і выданы в рамках проекту „Zlepšenie jazykových kompetencií študentov Prešovskej univerzity v Prešove v jazykoch národnostných menšín“ ITMS 26110230105.

Проект був підпорений Европским соціалным фондом посередництвом Операцного програму „Освіта/Vzdelávanie“.

А. 3.

Методологічний і методічний погляд на процес творіння іновованих учебників в одношіню ід передпрімарній освіті в русиньскім языку на Словакії

Проблематика творіння учебників про передпрімарну освіту (ІСЦЕД 0) в русиньскім языку, дало бы ся дослова повісти, же є досправды „полём неораным“. Од революції в року 1989 аж донедавна ся никому не подарило активно і продуктивно ся згостити той задачі. Накілько од школьського рока 2008 – 2009 ся зачали поступно формовати матерьскы школы із виховным языком русиньскым, потреба учебных помічників ся тогды стала міцно актуалнов.

Навчалный процес русиньского языка в условиях передпрімарной освіти ся із початку ізолював лем до позиції розвитку языковой комунікації формов тематічных округів, котры суть, дало бы ся повісти, тотожны із округами языкового навчання в освітній области *Язык і комунікація Штатного освітнёго програму ІСЦЕД 0*, котрый функціонує од школьського рока 2008 - 2009, то значить, же уж семьй школьський рік, а зарівно із тым перешов єднов іноваціов. Тота ся уводить в слідуєчим школьскім році подобно, як і аналогічны зміны на далшых ступнях освіти.

Кідь бы сьме мали охарактерізовати жрідла, із котрых могли дотеперь педагогы в матерьскых школах черпать, наісто бы сьме ся дотулили многих областей языковой, етнографічной, культурной і релігійной орьєнтації. Тоты суть але характерістичны про Русинів і стоять на позиції основы їх культуры і освіти. Учебных матеріалів вгодных на навчання дітей в передшкольскім віку є много і мають розлічний характер. Ці уж бы сьме глядали в творчости бывшых, або і актуалных русиньскых писателів, нашли бы сьме дуже много вгодных текстів, співанок, гер і традиčních гровых активіт. Но дотеперь іщі, на жаль, не був поставлений окремый учебный штандард в навчаню русиньского языка в передпрімарній освіті, а може і прото є селектованя языковых тем на тім ступню освіти міцно варіабілне. То в одношіню к окремым педагогам, котры в тім змыслі мають досправды вольны руки при вибераню учебных матеріалів. На єднім боці є то добрі, но має то і великы невыгоды. І прото ся створіння учебників русиньского языка про передпрімарну освіту і різных далшых документів стає в тім часі пріорітов.

В році 2013 із ініціативов веновати бівшу позорность передпрімарній освіті дітей в русиньскім языку вышла ПгДр. Люба Кралєва, ПгД. котра через активіты тогды новооснованого обчаньского здружіння **Колысочка – Kolíska** собі взяла за пріоріту близше ся заміряти на передпрімарный і прімарный ступінь освіти. Не перешов довгий час і зачав ся формовати тім людєй із округу активных учітелів передпрімарного і прімар-

• Таблы, котры были одкрыты в день зачатя нового навчання в першій пореволучній русиньскій школі, а то в Основній школі Анатолія Кралицького з навчальным языком русиньскым у Чабинах, окрес Міджілабірці.

ного ступня освіти, котры на своїх стрічах і методічных іднаннях поменovali і підкреслили тот проблем як єдну із головных забран поступного, перспективного і певного розвитку русиньского народностного школства.

Проблематика дідактичных видань про процес навчання на передпрімарнім ступню освіти ся із ініціативы обчаньского здружіння **Колысочка – Kolíska** зачала із першыма успіхами реалізовати уж в році 2014, коли був сформований споминаний одборный тім із комуніты активных і бывшых русиньскых учітелів (*Крістіна Варшова* – учітелька передпрімарной освіти в Снині, *Мгр. Марек Гай* – учітель русиньского языка на ОШ з МШ Михала Сопыру в Радвани над Лабірцєм і методік русиньского языка і літературы при МПЦ в Пряшові, *ПаедДр. Марія Ясикова* –

учітелька русиньского языка на ОШ Чабины і *Мгр. Ян Гриб* – бывшый учітель і автор многих учебників на навчання русиньского языка і літературы в пореволучных роках). Тім був сформований в першім ряді із тым задумом, абы ся в учебнику, котрый ся має зродити, в практиці випробовало заміряня, і одборность каждого із сполуавторів, накілко каждый із них мав што повісти і одборно був ці уж практично або теоретічно запознатый із проблематіков передпрімарной освіти в языковій области. Нововзникнувший учебник тім учітелів рішыв назвати **Русиньскій язык про найменшых**, што уж в назві підкреслює цілєву групу дітей передшкольського віку. Методічны стрічі тіму были орьєнтованы на окрему роботу над текстом, на селектованя і заділёваня тем, котры бы мали логічно фігуровати в тематічных округах поступно формованого нового учебника.

Што ся тыкать близшого попису методології творіння учебника, треба в першім ряді виходити із факту, же іде о учебник, котрый є заміряный на языкове навчання а так є і конціпований. Як сьме уж высше споминали, округ розвитку языковых і комунікативных зручностей є орьєнтований в інтенціях **Штатного освітнёго програму ІСЦЕД 0 про передпрімарну освіту**. Тот уводить, же головным цілєм передпрімарной освіти є здобыти оптімалну перцептуално-моторічну, когнітивну і чутєво-соціалну уровень як основу про школьску освіту і живот в шырокий громаді. Орігіналіта і індівідуалность каждой дітины є основов активного языкового навчання і вчленєвана ся до груп і колектіву. Із того аспекту суть цілі языкового навчання на позиції виховного, а не навчального языка. В условиях передпрімарной освіти то конкретно значить, же языкове навчання:

- мать наповняти потребу соціалного контакту дітваку із

сокласниками,

- є средством адаптації дїтвака на поступну зміну оточіння (на матерську і основну школу),
- мати підпорити одношіня дїтвака к познанню і к учіню гров,
- мати розвивати цілено і сістематічно в креатівній атмосфері особність дїтвака в психомоторічній, когнітивній, соціалній, емоціоанліній і моралній аспекті,
- мати дбати на різні соціокультурні і соціоекономічні аспекти особности дїтвака,
- мати хранили права дїтвака в активній комунікації із єго родинув,
- мати решпектовати індівідуалні здравотні, фізіологічні і менталні аспекти дїтвака.

Із уведженого виплывати, же головню передпрімарна освіта в одношіню к языковій області має міцно комплексный і общо орьєнтованный характер. Подає основу про штлізовану комунікацію дїтвака молодшого школьського віку і тов дорогов му зарівно намагають:

- формувати почливість к родічам, к культурным і народным цінностям і традиціям, к материньському языку і к своїй приватній культурі,
- здобувати і підпоровати почливість к людським правам і основным слободам,
- приготовляти ся на жывот в слободній громаді в духу порозуміння, толеранції, зношаня ся, в рівности поглавя і приятельства міджі народами, народностными і етнічними групами і церквами, як ай релігійными групами,
- научіти ся розвивати і култівовати свою особність, приготовити ся на ціложывотну освіту,
- научіти ся кооперовати в групі, колектіві і переберати на себе адекватну одповідність,

- научіти ся хранили своє здравя враховано хоснованя здравой выжывы і хранили жывотне оточіння,

- научіти ся решпектовати міджілюдьскы етічны годноты і позітивны одношіня міджі людьми.

Языкове навчаня в передпрімарній формі освіти мати тогды комплексный характер. Стрічають ся ту округы різних реалій і вікуприядно ся аплікують в току навчаня. Характерістика тематічных округів є з обсягового погляду орьєнтована на конкретны штири:

1. Я єм – тот тематічний округ є заміряный на розвиток особностных компетенцій, змыслів, одношіня дїтвака к родині і к оточінню, на себепознаваня, на себепрезентацію, на соціалны, емоціоанліны, моторічны і когнітивны аспекти жывота дїтвака

(єго тілесный, душевный, духовный, соціалный і емоціоанліный жывот).

2. Люде – тот тематічний округ є заміряный на розвиток соціалных выпробовань і к одношіню ід громадї, на контакты із далшыма групами людей, на запознаня ся із різными робочіма і далшыма активітами людей, на розвиваня абстракцій о містах, де люде жыють і творять; о оточінях, в котрых ся находять, о мултікультурі, етніках, расах.

3. Природа – тот тематічний округ є заміряный на розвиток познаня елементарных реалій жывота на Землі, природных явів, живых і неживых природних, на формованя екологічної культуры, на формованя погляду на світ природы і к одношіню ід природі, на формованя світоназору і здобываня основных знань о Землі і о козмі.

4. Культура – тот тематічний округ є заміряный на розвиток контактів дїтвака із світом душевних активіт людей, на розвиток перцепції і аплікації музичной, літератур-

• Школярї 1. Основной школы на ул. Коменського у Свіднику, які ся учать русиньскый язык формов вечерніх школ русиньского літературного языка про дїтей і дорослых. Школы організує обчаньске здружіння Колысочка – Koliska під веджінєм ПгДр. Любы Кралёвой, ПгД.

ной і витварной культури (предметный світ, світ гер і світ уменя).

На доповніня той характеристикі округів тем є потрібне іщі доповнити факт, же споминаны тематичны округы ся ведно доповнюють, а то і інтегрално в глобалнім і неперестаннім педагогічним процесі.

Про становліня і вибераня вгодной методіки языкового навчання в перед-прімарнім ступню освіти в русиньскім языку треба меркювати на іщі єден барз важный акцент. Обсяг виховы і освіти має в першім ряді рамковий характер і тот ся потім близше і конкретніше може роспланувати на условія каждой окремой матерьской школы в тзв. **Школьскім освітнім програмі**. Детайлно ся на основі познання актуалных розвитковых можностей дітей конкретізує в планах виховно-освітнього діяння.

Аплікованя конкретных метод навчання языка тогды суть наміряны на слідуочі округы тіпичны про передпрімарну освіту вообщє:

- **формованя основной засобы слов** як спедства к поступному здобываню знань з языка (поздравы, представлєваня ся, вікуприрядне выражіня свого погляду на конкретну річ або яв, мєнованя річей різних округів, творіня вопросів і одповідей),

- **селекція предметів і явів** (на основі чутого або відженого діти селекують подля заданя, ці становлены річі або явы належать до перебраной тематіки),

- **языкове навчання споєне із конктернов гровов активітов із моторічных орьєнтаціов**. (выстригованя, вымалєваня, ліпління подля заданя і перебраной темы),

- **здобываня языковой і выразовой культуры** через активіты споєны із культуров і з різними реаліями русиньской етнографії і обрядовости. (декламация, приправа культурных выступів, навщівя культурных выступів),

- **властна грова активіта дітей** (браня участи на шпортовых і гровых активітах орьєнтованых на конкретну рочну добу або окремы дїтські gry, де ся діти учать зарівно до істой міры і соціокультурі).

Тематічна концепція учебника є розділена подля частей рока і в одношіню ід конкретным часткам рока суть в рамках субтем заряджены конкретны підтемы, котры ся близше односять к дакотрым із округів тіпичных про передпрімарну освіту. Приступме к мєнованю і характеристикі тематічных округів і їх окремых субтем:

1. Тематічний округ **Осінь** має в собі слідуочі субтемы: Агой, як ся звеш? • Фарбы • У бабинім саді • Звірята на дворі • Звірятка в лісі • Транспортны средства • Кілько ма(є)ш років?
2. Тематічний округ **Зима** має в собі слідуочі субтемы: На Миколая • Грачки і предмети • Різдво • Тішме ся із зими • Радуєме ся зимі • Дні в тыждню, місяці в року • Людське тіло • Здоровы і нездоровы їдла і напої
3. Тематічний округ **Ярь-Весна** має в собі слідуочі субтемы: Квіткы • Стромы в лісі • Великдень • На луці і коло воды • Наша родина • Професії
4. Тематічний округ **Літо** має в собі слідуочі субтемы: В 300 • Гура, літо!

Окремы тематічны округы і субтемы суть замірно выбраны так, жебы поступно доповняли засобу слов і в тоці року корешпондовали із

конкретнов частков рока, або святом.

Методіка у споїю із пописаныма темами буде орьєнтована на слідуочі методы, котры ся ціклічно повторюють і подля конкретности заводжують до окремого прояву або активіты у формі тексту або конктерного заданя. Найхоснованішыма суть слідуочі методы:

- **устна, музична, драматічна і витварна репродукція чутого або наученого тексту,**

- **мотивация і монотематічна мотивація,**

- **імітачна метода** – в споїю із повторянєм учительков прочітанных слов,

- **одповіданя на вопросы і формованя вопросів,**

- **попис рисунка властными словами,**

- **селекція предметів і явів урченого окремого значіння,**

- **вікуприрядна індукція і дедукція**

на конкретных тематічных явах,

- **вікуприрядна аналіза і сінтеза на конкретных тематічных явах,**

- **вікуприрядна демонстрація на конкретных тематічных явах,**

- **докінчованя зачатого тексту властными словами,**

- **вікуприрядна аплікація проблемовой методы на конкретных тематічных явах,**

- **дїтське судоку – розвиток логічного думаня.**

Про педагога не є тяжке ідентіфікувати задум авторів, котру методу із уведжєных є штонайефектніше хосновати в рамках конкретной активіты. Допомагають при тім штілізації конкретных задань, або вопросів, котры учителька може прочітати і мотивачным коментарєм і близше школярям пояснєвати. У звязі із тым методы не є тяжке ідентіфікувати і за помочі активных часослов. Они рівно ідентіфікують активіту і єй заміряня. Найчастіше ся хоснують часослова **доповний, нарисуй, дорисуй, закружжуй, попиш словами, продовжуй, укаж, поменуй, выменуй, заспівай, выберь, замінь, оправ, порахуй, повідж, выстригний, зарисуй і под.**

Міцно велику міру ефектівіты якраз в учебниках про діти молодшого школьського віку мають вообщє рисунки. Їх функція є окрема із погляду детермінації перецепції малых дітей, накілько дїтєм є найприродніша перцепція зраком і слухом. Той міцно потребной функції учебника **Русиньскый язык про найменшых** ся, на жаль, не барз щастно згостив ілюстратор той книжки (*Мгр. Алена Седлакова, ПгД.*). Многы із рисунків суть міцно абстрактны, што вывертатє єден із основных принципів творіня учебників про діти молодшого школьського віку. Але і наперек тому мож учебник поважовати за міцно добре діло тіму авторів, котры своєв частков, мож повісти, отворили простор про розвиток освіти дітей русиньской народности і на тім найнижшім ступню.

Наконець мусиме конштатовати, же над продукуванєм далшых учебных помічників про передпрімарный ступінь освіти ся активно продовжує і в року 2015. Подобно під координаціов активіт обчаньского здружіння **Колысочка – Koliska** тім педагогів (*Крістіна Варшова, Мгр. Марек Гай*) під веджінєм ПгДр. Любы Кралєвой, ПгД. приготовляють актуално до друку другу книжку **Робочій зошит з русиньского языка про найменшых**. Є то учебник, котрый зарівно корешпондує із учебником **Русиньскый язык про найменшых** і є заміряный передовшыткым на моторічны активіты дітей. Наісто і тот учебник приготовить дорогу і простор к далшому успішному розвитку русиньского народностного школства.

150 років од смерти будителя Русинів – Александра Духновича

В історії народного вздвигу народів бывшой Австро-Угорської імперії за барз важну епоху поважаєме сороковы-шістьдесяты roky XIX. стороча. І про русинський народ, як ай про іншы европскы народы то была епоха народного возроджіння, котра дала нашій історії і літературным традиціям плеяду визначных будителів-просвітителів.

Міджі тыма великыма особностями централне місце займає каноник Пряшівської єпархії Грекокатолицької церкви, геніальний педагог, поет, драматург, мыслитель, історик, публіцист – Александер Духнович (1803 – 1865). (...)

В літературі народностного возроджіння карпатських Русинів акуратно голос Александра Духновича прозвучав з небывалов силов як голос гуманісты і демократа, голос основателя русиньской педагогікы і драматургії, голос составителя першых наших літературных алманахів і учебників, автора найпопулярнішого молитвенника „*Хлѣбъ души*“, автора гімны „*Подкарпатскіи Русины, оставте глубокий сонъ*“ і патріотичной пісні „*Вручаніе*“ – „*Я Русинъ былъ, есмь и буду, я родился Русиномъ...*“.

• Народный умелець України Василь Скакандій: Портрет Александра Духновича, 2007, акварел.

Народив ся Александер Духнович 24. априля 1803 році в малім підбескідьскім селі Тополя на Снинщині, де ёго отець **Василій Духнович** обслуговував парохіанів у старенькій деревняній церкві, побудованій без желізных клинців в році 1700. Мати нашого писателя – **Марія**, была дівков священника Івана Герберія. Отець, роду своему вірний Руснак, старав ся, жебы ёго облюблений сын був вихованый у патріотичнім русиньскім дусі.

Основы грамотности малый Александер спочатку здобыв коло родичів, якы ся з Тополі переселили на фару до Стаціна, а дале у вуйка (по матери) в русиньскім селі Старина і в дяка, коло діда **Івана Герберія**, в селі Клокочові недалеко од Собранець. Там в Клокочові, як споминать Духнович у своїй автобіографії, нелюблений дяк „*підкріплял мене тым, же неділями давал в церкві читати Апостола і Вірую, што воздвигало мою бодріст...*“.

В 1813 році одвезли десятирічного Александра до ужгородської народної школы, де ся три roky учів під руков учителів **Івана Бенёвского** і **Антонія Бема**. Потім перешов до гімназії, де закінчив шість клас. Сему і восьму класу гімназії з предметом філософія выходив у Кошіцях, а теологію штудовав у богословській семінарії в Ужгороді. По закінчіню богословської семінарії пряшівський єпископ **Григорій Таркович** прияв молодого священника за єпіхалного писаря; але не забезпечив му потребны на живот, на ся што пізніше Духнович скаржив у своїй автобіографії.

Промучивши ся три roky коло „чудного і скупого“ єпископа, Духнович вертає ся до Ужгороду і приймає роботу домашнього вихователя в підзупана **Штефана Петрова**. А в 1833 – 1838 роках уж обслугує богобойных Русинів у селах **Комлоша (Хмельова)** коло лемківської Конечной і **Біловежа** під Бардеёвом. Одты на запрошіня мукачовского єпископа **Василія Поповича** зась ся переселяє до Ужгороду, де од 1838 року аж до кінця року 1843 трудить

ся в резиденції єпархіального веджіня. Ту має можливість спознати богату бібліотеку, яку основав наш великий архієрей **Андрій Бачинський**. Добры односины з великим ученым – **Михаїлом Лучкаєм** і ерудованым єпископом-патріотом **Василієм Поповичом** іщі веде поглиблюють народне чутя Александра Духновича, ёго славянську віру в свій народ.

В 1843 році, на желаня єпископа **Йосифа Гаганця**, Духнович остає каноником Пряшівської єпархії, але вертає ся ту лем початком януара 1844 року. Пряшівський період ёго творчости і культурно-патріотичного діятельства був найдовший і найвеце плодотворный. Продовжив ся аж до кінця ёго живота.

В Пряшові Духнович створив свої знамениты педагогічны, історичны, церковно-теологічны, філософічны і публіцистичны работы, там заложыв літературны алманахы „*Поздравленіе Русиновъ на год 1851 от Литературного заведѣнія Пряшевскаго*“ (Відень, 1850) і „*Поздравленіе Русиновъ на год 1852*“ (Відень, 1851). Там оставив наши першы календарі-місяцёсловы. В Пряшові были написаны найліпшы віршы Духновича, знамениты афорізмы і патріотичны медитації. Ту під покровительством єпископа Йосифа Гаганця, Александер Духнович заложыв „*Литературное заведѣніе Пряшевское*“, членами якого были нелем русиньскы писателі, але і словацькы (...).

Та назвйіме хоць лем найголовнішы творы великого будителя з того пряшівского періоду:

• „*Книжиця читальная для начинающихъ*“ (Будапешт, 1847) – перший школьський учебник, написаний милозвучным русиньським языком і перевыданий іщі двараз в Будапешті.

• „*Краткій землеписъ для молодыхъ Русиновъ*“ (Перемишль, 1851);

- „Сокращенная грамматика письменна-го рускаго языка” (Будапешт, 1853);
- „Народная педагогія въ пользу училищъ и учителей сельскихъ”, *Часть I* (Львів, 1857).

В 1850 році в Перемишлі була видана класична песа Духновіча „Добродѣтель превышаетъ богатство”. Тота сценічна песа, написана на основі народної бісіды з околиці Старины і Стащина, була в нашім краю барз популярнов нелем в другій половині XIX. стороча, але і в 20. роках XX. стороча (...), она была презентована дома і за границями Словакії пряхівським Театром Александра Духновіча і в наших часах.

Окреме мусиме повідати пару слов о церьковно-літургічных книгах нашого каноника Пряшівської єпархії. В 1851 році був в Будапешті виданий єго „Літургическій катехисъ” і знаменитый „Хлѣбъ души, или набожнныя молитвы и пѣсни для восточныя церкви православныхъ хрѣстіанъ”. А в 1854 році в Будапешті бѣв wydrukowany „Молитвенникъ для русскихъ дѣтей”. Тоты молитвенны книги, главно Хлѣб души пізніше ся вечераз перевыдавали нелем на Підкарпатській Руси, але ай на Пряшівщині, а тыж в Америці, в Югославії і в Галичі.

Історичны творы Духновіча ся выдавали посмертно в Ро-

сії. Латиноязычный рукопис „Исторія Пряшевской епархii” з анотаціов з 1846 року была перевыдана К. Кустодіевом в російскім языку і надрукована в Санкт-Петербургу в 1877 році. А „Истинную историю Карпато-Россовъ или Угорскихъ Русиновъ” за помочи старостливости професора Московской універзیتی Федора Арістова надруковали в Москві в 1914 році. (...)

Многы творы Александра Духновіча довгы роки лежали в рукописах, бо русинське видавательство за жывота нашого будителя не было ани в Ужгороді, ани в Пряшові; вшытко што бышо ним написане, не встиг опубліковати ани во Відню, ани в Будапешті, ани в Росії, ани в Перемишлю ці во Львові. Та вшытко єдно – основны творы дішли до читателів, до обдивователів єго таланту. І став ся Духновіч узнаваным духовым отцем свого народа уж за жывота. (...)

Вмер Александер Духновіч 29. марта 1865 року пізно вечур, о єденадцятій годині. Поховали го в крипті Катедрального грекокатоліцького храму св. Іоанна Крестителя в Пряшові.

(Публікована біографія Александра Духновіча є частєв обшырнішого тексту автора з єго книжки „Будители Подкарпатскихъ Русиновъ”, Ужгород, 1995.)

Мгр. Наталія МАЛЕЦЬКА, Польско

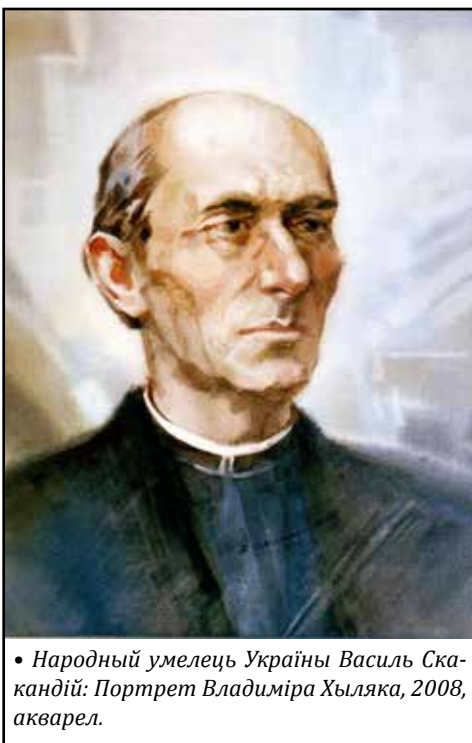
Владимір Хыляк – з нагоды даты смерти і народжіня

25. юла 2015 одбыла ся річниця смерти а 27. юла 2015 была річниця народжіня Владимир Хыляка – вызнамной лемківской особиности, священника, писателя, фейтоністы, публіцисты, сполоченьского діятеля і пропагатора Лемковины.

Народив ся Владимир Хыляк 27. юла 1843 року в родині о. Ігнатія Хыляка, священника Верхмлы Великой. Мати Владимира, Євфрозина, была дівков пароха з Верхмлы – о. Івана Париловича і Домітелі Чырняньской. Владимир мав трѣх братів, які тыж были священниками на Лемковині, а і сестры ся оддали за священників, які душпастирѣвали на Лемковині. Коли мав два роки, вмерла му мама. По скінчіню містной основной школы, науку продовжовав у гімназії в Новім Сончу, а пак у Пряшові. Теологічны штудії абсолвовав на львівській універзиті, одкы перешов до духовной семінарії в Перемишлю. Перед высвячінєм, яке прийняв у 1886 році з рук Бортнянина, перемишлянського владыкы Томы Полянського, оженив ся з Ангелінов, дівков Петра Дуркота, пароха Ізб.

Першов парафієв В. Хыляка были Долины к. Шымбарку. По смерти свекра в 1868 році, переніс ся до Ізб, де душпастирѣвав до 1870 року. Пак пішов до Бортного. Мав 9 дітей.

Окрем священницького діятельства бѣв, о. Хыляк активный і в сполоченьскім жы-

• Народный уміелець України Василь Скакандій: Портрет Владимира Хыляка, 2008, акварел.

воті, розвивав едукачне діяльство. Два роки по приході до парафії в Бортнім, літературно дебютовав повіданєм друкованым у Львові під назвов *Польскый патріот*. Публіковав повісти, повіданя, спомины, етнографічны ескізы, фейтоны, байкы, гуморескы і іншы у многих галицкых новинках і часописах. Писав під розлічныма псевдонімами: *Ієронимъ Анонимъ, В. Неляхъ, Лемко, Лемко-Семко, Нѣкі, Quidam*. Бѣв найбарже ціненым писателєм у другій половині XIX. стороча у старорускых кругах галицькой інтелігенції.

Найпопулярнішим твором В. Хыляка є повість *Шыбенничный верьх*, яка ся тыкать 60-ых і 70-ых років XVIII. ст. і того, што ся в тім часі діяло на Лемковині (стаціонованя барьскых конфедератів в околиці Ізб) і як тогдышня Лемковна визерала – головні в ей культур-

нім, духовнім і географічно-просторовім аспекті. Перед двома роками організація „Стоваришыня Руска Бурса” передруковала повість В. Хыляка в рамках серії „Бібліотека Лемківской Клясики”. Минулого року, в другім томі, присвяченім творчости Хыляка, были виданы далшы повіданя. В плані є виданя іщі двох томів „Повісти і оповідань” (вшыткых буде штири).

Владимір Хыляк, класік лемківской літературы, вмер 25. юла 1893 року в Літині коло Дрогобича.

75 років од смерти Емілія Кубека

17. юла 2015 минуло 75 років од смерти грекокатолицького священника, русинського писателя, автора першого роману з Пряшівської Руси, просвітителя народа – Емілія Кубека.

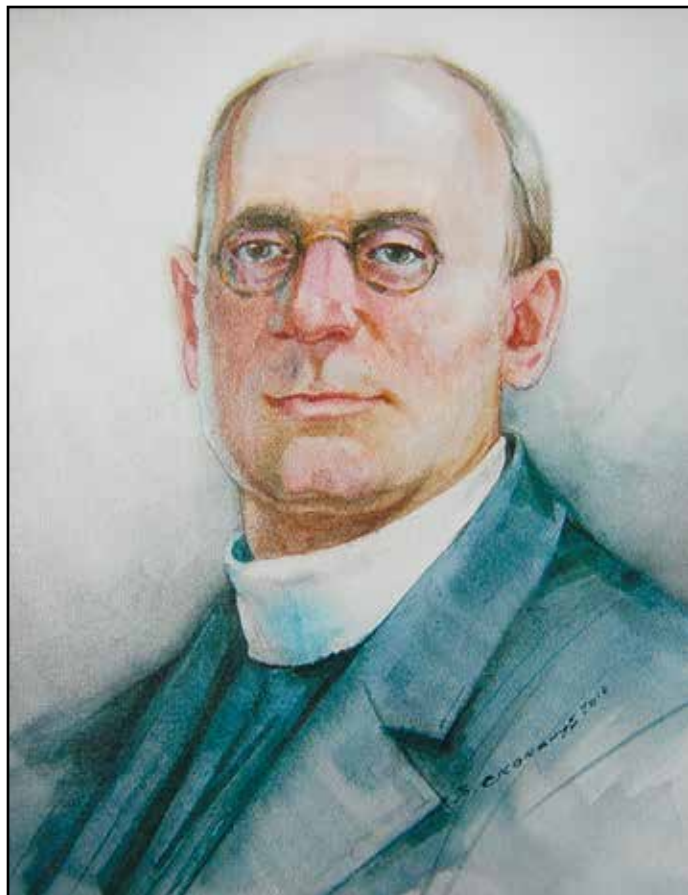
Народився Емілій Кубек 27. новембра 1857 р. у Штефурові. Выростав у родині грекокатолицького священника Антонія Кубека. По штудіях ся в році 1881 оженив із Маріов Шіріловоу, дівков грекокатолицького священника в Кружлєві. З нєв мав штири діти: Марію, Антонія, Анну і Алжбету.

По рукоположеню на священника дня 22. марца 1881 р. робив каплана в Гомрогу (в роках 1881 – 1882) і в Якубьянах (в році 1883). У 1884 році діяв як парох в Кремній, в році 1885 в селі Любовець, недалеко Пряшова. Дня 12. новембра 1885 р. був назначений за пароху до села Снаків.

В Санкові зачав своє діятельство нелем як жертвуючий ся душпастырь, но і як писатель. Окром душпастырства присвячав ся і реконструкції церкви. Часточну реконструкцію скінчив у 1890 році. Під його веджінєм у Снакові была збудована нова фара і нова школа. У 1894 році з помочов своїх вірників і дарів із Америки зачав з будованєм каплиці перед селом. По докінчіню каплиці шторік робить ся одпуст на праздник Успенія Пресвятой Богородиці. В повязаню з будованєм каплиці всокотили ся вшиткы документи – плани, розрахунок і корешпонденція, шумні управлены і звязаны у двох звязках під назвами Sznakoi kápolna I. і Sznakoi kápolna II.

На зачатку ку каждому звязку властноручно записав барз цінны факты. Сільска кроніка споминать, же по своїм приході до Снакова ся постарав о нову драгу до Снакова, довгу 3 км. Далше го споминать як доброго господаря. Дав до села привезти еден вагон овоцинових стромиків і нову сорту бандурок. Вчив людей садити бандурки „за плугом“. На ораня бандурок забезпечив спеціальний плуг. Того доброго господаря, котрый вчив людей ліпше господарити і господарніше газдовати, шумні описав у своїм тритомнім романі **Марко Шолтыс**, конкретно в особі Марка Шолтыса. Вчив людей робити з пчолами. Пошырёвав освіту, писав людем жадости о тестаменты. Ведно із містным учітелєм Десятником нацвічили театралну песу бардеєвского автора Яна Андрашіка під назвов „*Šenk palenčeny*“. Барз боёвав проти алкоголізму. В тім прямованю є найпересвідчивіший його стишок **Добрий тато**.

В літі 1904 р. одходить до Америки. До свого одходу писав до різних часописів. По одході до Споєных штатів Америки выдав в Ужгороді **Церковнославянсько-мадярсько-російсько-німецький словник** („Старославянскій-оугорскій-русскій-нѣмецкій словарь къ священному писанію“, 1906 р.). У Америці выдав **Народны повісти і стихи** і тритомный роман **Марко Шолтыс** (*Marko Šoltys: roman iz žyt'ja Podkarpatskoj Rusi*. (1922 – 1923)). Друком выдав **Малый катехизм, составлен по системе народных школ епархии Мукачевской** (1924), брожуру **Отче наш: Толкование господьской молитвы в образах і словами** (1917 р.).

• Народный уміелець України Василь Скакандій: Портрет Еміла Кубека, 2010, акварел.

Публикував у тыжденнику *Недѣля (Неділя)*, котрый выходив про народности Угорьска в Будапешті в языках мадярським, словацьким, російським, сербським, румунським і німецьким. Ёго творы суть писаны по русиньскы, но латиніков.

В Америці діяв у грекокатолицькій парафії в Маганой Сіті, в штаті Пенсільванія. Заставав різны церковны і світськы посты. Был директором Америцько-руської рады, директором пресовой канцеларії общества **Соєдиненіє**. До пензії пішов у 1936 році про хвороту жалудка (раковину). У парафії был облюблєным і чествованым. Барз радо ходив до кіна. Был вірным сыном свого народа, повный патріотічної щіроости, славянського усвідомлїня.

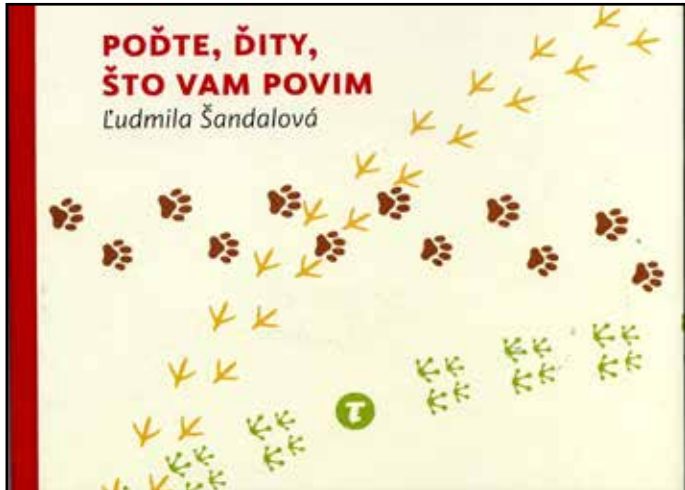
Умер Емілій Кубек 17. юла 1940 р. в Маганой Сіті, де є похований на Сент Мері Се-метері.

• Книжка, яку зостравили ку 150. річниці народжіня Еміла Кубека ПдДр. Марія Мальцовска і ПаедДр. Франтішек Данцак і выдав ю Світовий конгрес Русинів у Пряшові в році 2007.

Премія Александра Духновіча 2015

(Виступ на літературнім вечорі 25. юна 2015 в рамках уділёвання
Премії А. Духновіча за русиньску літературу в 2015 році.)

Порота літературного конкурзу на Премію Александра Духновіча за русиньску літературу од Карпаторусиньского научного центра в США в зложіню: Патріція Крафчік (США) – ведуча, Богдан Горбаль і Олена Дуць-Файфер (Польща) – члени, оцінювала в 2015 році 5 посланих на конкурс літературних творів:

1) **Іван Медеши: Шпацери по сподку дунца** (2011), література про доросалых. Із причин формалных не брана до уваги, бо ей автор був уж лавреатом Премії Духновіча в 2007 році (ведно з Славком Винаєм і Наталиєв Рибович) за *Трилогию* (2006).

2) **Любомир Медеши: Часокрок: приповідки з рускей старини** (2014), 29 коротких повідань у вигляді історично-етнографічних ескізів.

3) **Славомир Олеяр: Нашене** (2014). Книжка сурово реалістична о скушености сучасных русиньских емігрантів у Канаді.

4) **Мирко Горняк Коле: Воліш пукнуц од шмиху як пукнуц ментално** (2014). Перша книжка послана на конкурс лем в формі online! Інтересный і оригінальний твір. Афорізми общо саркастичны, цинічны, з чорным гумором, часто звязаны із сербсков політиков. Мудрый і унікальний твір.

5) **Людміла Шандалова: Подьте, діти, што вам повім...** (Свідник: тота агентура, 2013, 64 стор.). Є то зборник 29 стишків про діти з оригінальними ілюстраціями, котрый є видрукований в русиньскім языку паралельно латиніков і азбуков.

Мам честь выголосити, же рішінём пороты лавреатом Премії Александра Духновіча за рік 2015 ся стала **Людміла Шандалова**. Ёй книжка стишків є нелем про діти, але і їх родичів. Ілюстрації до нёй зробив **Браніслав Шандала** а языкову редакцію – доц. ПгДр. **Анна Плішкова**,

ПгД. Рішінём пороты першый раз є оцінена Преміов Духновіча література про діти! Варта припомянути, же цілём заснованя премії была презентація і розвиваня літературной творчости в русиньскім языку. Премія мать ся причинити

ід захованю, збогачіню і пропагованю того языка. Ці не є найефективнішов формов языковых діянь хоснованя красных літературных форм того языка міджі дітми. А книжка Людмілы Шандаловой робить то знаменитым способом.

Є то прекрасна поезія, котра виходить далеко за класичны рамки нашої літературы, і бісіды душы Русина. Авторка тых стишків вошла глубоко до емпатії дїтсько-го читателя. Передає му нелем велє інформацій, але тыж добры емоції і естетичны цінности. В центрі тых віршів суть діти і їх матери – паралельно в світі людей і в світі звірят – їх теплы і основны про натуру одношіня. Є то автономный, мудрый і добрый світ, де вшытко має свій порядок і поясніня, де є дуже много радости і потіхы зо жывота. Образы і образность той поезії суть просты, едночасно захоплючі і оригінальны, прекрасно доповнены гармонізуючіма з нима ілюстраціями.

Шандалова не поужывать познаны і многораз повторёваны мотивы зо стихів і баек про діти. Неповторно веде малого читателя в кус таёмный про діти (головно жыючих у містах) світ, де ся він чує свободно міджі приязными звірятками, котры ведуть свій живот зо старостями і радостями, якы дітина добрі розуміє.

Оцінёвана книжка має тыж высокы літературны ознакы, котрыма суть близка дітиньскій представі образность, оригінальний і цілістно скомпонований світ представлений з інтересными і приязными героями і красні намалёваным простором, гармонічна і плавна інструментація вірша з приємнов мелодіков і легкым рітмом.

Не менша є ей дідактична і едукачна вартость. Мудры, хосенны, добры діяня і одношіня міджі героями формують чутя гармонії, тепла, безпеки, активности і радости зо жывота. Світ натуры заохочать до ёго познаваня і любліня.

Наконець, є ту языкова вартость, яку має безсперечно книжка *Подьте, діти, што вам повім...* Находиме в ній богатый, а едночасно простый і зрозумілый русиньскій язык, не архаічний, а еднак вміщаючий велє традичных слов, назв, понять. Лексіка русиньска, без словеньских впливів, черпаюча з фолклору, але добрі звучить в неповторных оригінальных образах створеного літературным уявлінём світа. Язык ся добрі передає малому читателёви з оглядом на приємну, регулярну мелодіку вірша.

Хочу лем на кінцю зазначіти, же двоє членове пороты мали выграды до неадекватного на їх думку єрархізованя языковых графем. Умістніня на першій місці і грубшым шрифтом надрукованых стишків латиньскыма буквами деформує кус языковый аспект цілої книжочки. Тот технічний недостаток не має вплив на високу оцінку літературной і позалітературной цінности книжочки Людмілы Шандаловой *Подьте, діти, што вам повім...*, а тым самым на уділіня ей Премії Александра Духновіча за русиньску літературу в 2015 році.

Новы книжки в русиньскім языку на Словакії

З видавательства Академії русиньской културы в Словенській републіці (АРК в СР) недавно вышла нова книжка русиньских гаданок під назвов *Здогадай, школярику* в авторстві **Юрка Харитуна**, котра є по книжці *Три раз гадай* Гелены Гіцовой-Міцовчіновой друга книжка гаданок про діти в русиньскім языку.

Знамый русиньскый поет Юрко Харитун із Кежмарку, інакше родак з русиньской Стружніці, Сниньского окресу, дотеперь видав 5 зборників поезій в русиньскім языку: *Гуслі з явора* (Пряшів: Русиньска оброда, 1995), *Мої жалі* (Пряшів: Русин і Народны новинки, 2010), *Мої сны* (Пряшів: Сполук русиньских писателів Словенська, 2011), *Мої незабудкы* (Пряшів: СРПС, 2013) і *Мої надії* (Пряшів: АРК в СР, 2014). В тых зборниках централнов є тема жалю за роднов Стружніцёв, котра была выстігована про ставбу гати в Стариньскій долині. Але в ёго поезії ся обявуют і общі русиньскы патріотічны мотивы, мотивы природы і любовны мотивы. За свою дотеперішню творчость быв оцінений уж трёма преміями – міжнароднов Премію Александра Духновича за русиньску літературу од Карпато-русиньского научного центра в США і двараз Премію Літературного фонду в Братіславі.

Здогадай, школярику – то перша книжка автора присвячена дітём. Книжка є повна ілюстрацій маляркы русиньского походжіня **Анны Гаёвой**, котра ілюстровала і русиньскы учебники про основны школы.

Недавно ся одбыла нелем русиньска премєра **Меланії Германовой**, але в реалности цілкова премєра штото видання книжки. Хоць авторка має того руков написаного много, немало і цінного, але дотеперь од ніжной революції, як і за соціалізму не нашло ся видавательство або організація, котры бы книжно выдали даякый ей рукопис. **Мож без скромности повісти, же видавательство Академії русиньской културы в СР є в тім ділі піоніром**, кідь прияло рукопис авторкы з тым, же на ёго видання зробить проєкт, перепише рукопис, языково і графічно управить, зілуструє го, але главно го выдасть. **Так ся на світ дістала в тых днях перша книжка авторкы нелем в русиньскім языку, але вообщє**, а то повіданя про діти, молодеж і дорослых: *Дітём про радость і поучіня*. Гратулуєме авторці. Мож погратуловати і видавательству, котре заслугов переписователькы рукопису **Мгр. А. Ветошевой**, языковой редакторкы **ПгДр. К. Копоровой**, ПгД., дякуючі ілюстраторці, **акад. маляркы А. Гаёвій** выдало тоту книжку. То свято про авторку, то свято і про русиньску літературу на Словакії, же **вышла нова книжка новой авторкы**, хоць она уж мать на плечах скоро вісем хрестиків.

В книжці є 14 повідань, з того 8 є про діти, а остатні про молодеж і дорослых. Нас заінтересовали главно повіданя про діти, конкретно такы, як: *Найкрасша планета – Земля*, *Белавы листочки*, *Радостне і смут-*

не дїтинство, Учіня не заяць – не утече, Высока школа – жывотна, Повіданя без назвы, Запопадливый Іванко і Мамко, якої єм народности? Вірме, же выданём тых і далшых

повідань сьме зробили радість нелем писательці М. Германовій, але і любителям русиньской літературы, а были бы сьме барз рады, кібы тота книжка помогла учітелям при навчаню русиньского языка. Тым учітелям книжку подаруєме, лем най ю вивжывають на годинах русиньского языка. А мы вірме, же за два роки выдаме і цінны балады авторки. Бо балады по русиньскы свого часу выдала лем писателька А. Галчакова. Также новов книжков русиньскых балад бы авторка М. Германова могла збогатити сучасну русиньску літературу.

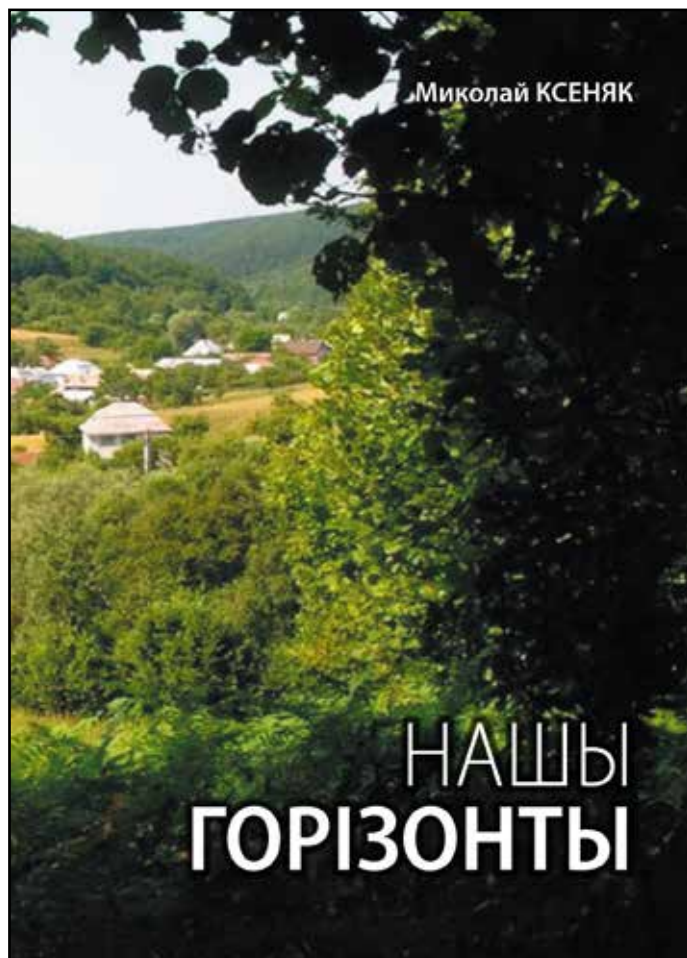
На конець желаєме писательці Меланії Германовій іщі много років пережыти у здоровю, жебы ся дочекала далшой своєї книжки, бо вісемдесятка ей клепкати на двері.

Мено **Миколай Ксеняк** є добрі знаме русиньським читателям, бо він у русиньскім языку выдав цілый ряд книжок, главно зборників баек і поезії.

Кідь у байках крітізує недостаткы людської натуры і негатівны явы і діла в русиньскім русі, так у зборниках поезії головнов темов є дротарьство, бо автор походить зо знамого дротарьского села на Старолюбівнянщині – Камюнки. Выдав, наприклад, такы публікації в русиньскім языку, як *Вибраны байкы* (2002), *Біда Русинів з дому выганяла* (2002), *Байкы* (2006), *Жмені родной землі* (2009), *Зеркаліня (Байкы)/Zrkadlenie (Bájky)* (2010), *Углы погляду* (2011), *Споминкы і очекования* (2013), в роднім камюньскім діалекті книжку у віршах *О камюньскых майстрах* (1994).

За свою творчость бив оцінений **Преміов Александра Духновича за русиньску літературу** од Карпаторусиньского научного центра в США (у 2003 році за книжку *Біда Русинів з дому выганяла*), здобыв **Премію за переклад зо словацького до русиньского языка** (у 2008 році од Літературного фонду в Братіславі), **Премію за літературну творчость** (од того самого фонду в 2014 році за книжку *Спомины і очекования*).

Теперь М. Ксенякови вышов далшый зборник поезії і прозы під назвов *Нашы горізонты* (Пряшів: Академія

русиньской культуры в СР, 2015), котрый мать такы часті: *Нашы горізонты, Рефлексії природы, Лем щіре признаня, Ехо читателя і Кед вандровали дрытаре*. Першы штири часті нової книжки М. Ксеняка суть у русиньскім літературнім языку на Словації, послідня часть є в єго роднім камюньскім діалекті.

Вірме, же высше споминаны три новы публікації, выданы Академіов русиньской культуры в СР, збогатають сучасну русиньску літературу, але і потішають многих читателів.

Літературный конкурз Марії Мальцовской

Од 10. септембра до 20. новембра 2015 Сполук русиньскых писателів Словеньска у сполупраці з редакціов Русин і Народны новинкы і Інштїтутом русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові выписує **2. річник Літературного конкурзу Марії Мальцовской** на найліпшы творы в области поезії, прозы, есеїв і драмы в **літературнім русиньскім языку**.

Оригіналны літературны творы в розсягу од 10 до 20 сторінок тексту (непублікованы) може на адресу: ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД., Інштїтут русиньского языка і культуры ПУ, уліця 17. новмебра ч. 15, 080 01 Пряшів посылати каждый автор од 18. року віку, жыючий в Словеньській републіці.

Конкурз є анонімный, то значить, же каждый автор до обалкы з літературным твором вложить іщі єдну заліплєну обалку, в якій буде єго мєно, призви́ско, адреса і фотопортрет. Обалкы з мєнами і призви́сками будуть розбалєны председом пороты по оцініню конкурзу (буде го оцінівати тройчленна порота).

Выголошіня выслідків конкурзу ся одбуде в посліднім тыждню децембра 2015. Найліпшы роботы, выбраны одборнов поротов, будуть наслідно оцінены і опублікованы в часописі Русин.

Приправный выбор літературного конкурзу

Няй «коза од сусіда» іде домів!

На інтернетовых сторінках **Голосы** єм читав статю **Петра Мадвідя** з назвов **Най сусідови здохнуть дві козы**. Такої перше речіння статі ня моцно несподівало, бо там пише, же екзистує даякий часопис з назвов **Голос Русина**, а же тот часопис видавать **Світовий конгрес Русинів**, а же шефредактором того часопису є даякий **Юрій Шиповіч**. Подля тексту статі мі виходить, же тот незнамый Шиповіч є кус лакомый на чужді пінязі, зато проявлює антипатію до **недільных русиньских школ** **Валерія Падяка** на **Підкарпатю**. Сам Шиповіч хоче дістати Чеповы пінязі до своєї кешені, котры пан Чепа теперь давать на русиньскы недільны школы пана Падяка. Але конкретну роботу за паном Шиповічом я не віджу нияку. Лем пінязі го интересують. Прошу ся: «Чом ся веде така антирусиньска політика у Сітовій радї Русинів? Што робить председа СРР на обрану русиньских школ пана Падяка на Підкарпатю?»

Мгр. Валерій Падяк, кандидат наук, є на Словакії у Русинів важенов особов як учитель русиньской літературы на Пряшівській універзиті в Пряшові. Ёго недільны школы на Підкарпатю суть на Словакії позитивно оцінёваны. Интересне є, чом пан Шиповіч агітує проти русиньським недільным школам на Підкарпатю? А іщі интересніше є: **Як на Словакії незнамый пан Шиповіч, ся дістав ку пінязём з Уряду влады Словацькой републіки?** Хто му тоты пінязі награв? Пан Шиповіч ся подля статі интересує ай о фінанції зо Северной Америки. Мі особні з того виходить, же **пан Шиповіч є скорше ловець пінязей до власной кешені, як русиньський народовець**. Зато ня интересує одповідь на вопрос: **Як є можливе, же мы, Русины на Словакії, фінанцуеме нам незнамый часопис Голос Русина, котрый не читаєме, і фінанцуеме нам незнаму особу Юрія Шиповіча як шефредактора того неекзистуючого часопису? Фінанцованя тзв. Голосу Русина, котрый на Словакії не екзистує, треба такой заставити, жебы зо Словакії не уникали фінанції на даякы «приватны»**

цілі нам незнамых особ. Хотів бы єм знати, што то є за часопис *Голос Русина*. Глядав єм на интернеті. На того гесло ся обявила сторінка з такыма назвами: **Rusynacademy.sk – Kľukatá neprehľadná cesta Rusínov na Podkarpatskej Rusi z 23. 11. 2009; Forum – rusynacademy.sk a Kongres-rusynacademy.sk.**

Нигде єм не нашов ани назнак о даякім світовім часописі *Голос Русина*. Вызерать, же skutочнов світовов русиньсков редакціов є **Русинакадемі**, а не даякий *Голос Русина*. Так підпорьме **Русинакадемі**, а не неекзистуючий *Голос Русина*. **Хто в СРР веде таку камуфлажну політику?** Таємник СРР, або дахто другий? Тото нам треба знати. Як ся може называти дашто світовым, кідь того у світі не є? Як є можливе, же членове русиньской одборной комісії Уряду влады уповномоченого про народностны меншыны на Словеньску схвалили фінанчну підпору на неекзистуючий часопис *Голос Русина*? **На Народны новинки, котры одобрам уж од зачатку русиньского народного возроджіння на Словеньску, і на котры єм заплатив передплатне ай на тот рік, нашы членове одборной комісії схвалили смішны пінязі, а зато того року Народны новинки не доставам.** Прошу ся вас, членове русиньской одборной комісії, чом сьте на тоты

екзистуючі **Народны новинки** пінязі схвалили в найменшій мірі за 25 років їх видаваня, але на неекзистуючий *Голос Русина* сьте штатну фінанчну дотацію схвалили добру? Ой, вы нещастны Русины, лем біда з вами... Думам собі, же тоту важну хыбу бы мали направити і фінанчні уградити самы членове русиньской одборной комісії з властного плату, бо они тоту хыбу спосobili. Знаме, же мають з чого заплатити. Мали бы аж до кінця рока фінанцовати ці спонзорувати з власного місячного плату видаваня **Народных новинок**. Кідь не хотять платити зо своїх пінязей видаваня **Народных новинок**, так бы ся мали снажити стягнути словеньскы пінязі зо Світової рады Русинів про неекзистуючий *Голос Русина*, а дати **Народным новинкам!** Вызерать так, же Світова рада Русинів ниякий *Голос Русина* не видавать. Зато СРР не дала ани фінанчний одпочет на конгресі Русинів о новинках, бо пінязі пішли Бог знає де. Вину за такый газард зо штатныма пінязьми Словеньской републіки кладу главні русиньскій одборній комісії на Словакії, котра оцінює предложенны проекты на Уряді влады СР. Треба най словеньска „фінанчна коза“ ся верне домів до **Народных новинок**, а потім то буде справедливе.

НАРОДНЫ НОВИНКИ

КУЛЬТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСКИЙ МІСЯЧНИК РУСИНІВ СР

р. XXV • ч. 3 • 25. марта 2015

<http://www.rusynacademy.sk>

„Выкопали ґріб“ 25-річним Народным новинкам. Хто?...

... чланы одборной комісії про русиньску народностну меншыну як порадоного органу Уряду уповномоченого влады СР про народностны меншыны: **Мілан Андраш** – председа (як знаме, він за новинки боєвее, але був сам воєн в голо – замінованім „доброзичливцем“), **Алена Більхова**, **Феодосія Лятова**, **Мілан Ян Піліп**, **Ладіслав Ладомирин**, **Татяна Кмечова**, **Систіана Хомота**, **Софія Дасілюца**, **Даніел Грубала** і **Барбора Костопаїська**, а „посвятили го“ компетентны робітници даного уряду і Уряду влады СР. То было повіджено образно, але в реальности уведжени люде вирішили о **ЗАНИКУ ПЕРШЫХ ПЕРЕВОЛУЧНЫХ НОВИНОК В РУСИНЬСКОМ ЯЗЫКУ** – „за нагоды“ їх 25-ых роковин і 20 років од кодфікації русиньского літературного языка на Словеньску, в якій тоты новинки зограли бду з доміантныи задач.

... а чланы одборной комісії про русиньску народностну меншыну як порадоного органу Уряду уповномоченого влады СР про народностны меншыны: **Мілан Андраш** – председа (як знаме, він за новинки боєвее, але був сам воєн в голо – замінованім „доброзичливцем“), **Алена Більхова**, **Феодосія Лятова**, **Мілан Ян Піліп**, **Ладіслав Ладомирин**, **Татяна Кмечова**, **Систіана Хомота**, **Софія Дасілюца**, **Даніел Грубала** і **Барбора Костопаїська**, а „посвятили го“ компетентны робітници даного уряду і Уряду влады СР. То было повіджено образно, але в реальности уведжени люде вирішили о **ЗАНИКУ ПЕРШЫХ ПЕРЕВОЛУЧНЫХ НОВИНОК В РУСИНЬСКОМ ЯЗЫКУ** – „за нагоды“ їх 25-ых роковин і 20 років од кодфікації русиньского літературного языка на Словеньску, в якій тоты новинки зограли бду з доміантныи задач.

• Робоча стріча професора **Алімо Рибуса** (справа) і його співпрацівників **Андріяна Шімака** і **Юрія Ремежественського** із робітницями і дитячаками **ІРАК ПУ**: (зліва) **А. Пилиховоє**, **К. Капаровоє**, **М. Павлічов** і **С. Зейковоє**. Фото: **З. Цитрак**

Німецький проект заміряний на русиньський язык – в реалізації

Перед вынесєм ініціативи ркшми, 24. септембра 2010, гостями Інституту русиньского языка і культуры Пряшівської університэты были выссококвалифицированные учителя і студенти **Андрея Павлича** у сьпівпраці з **Ініціативою проф. Др.**

Ламкомців є всягды велё, а обявили ся ай в СРР. То не значить, же мы вшиткы Русины на Словеньску, все ся мусиме дати дакым оклама-ти. **Треба ліпше зважовати, кого за Русинів номіновати до одборной комісії при Урядї влади СР на проєкты, а треба знати што про нас є хосенне, а што тота комісія має підпорити і наспак, што про нас нехосенне, ці менше хосенне, то не треба підпорити! Мало бы ся то рішити главні на засіданю Округлого стола Русинів Словеньска. НАТО сьме тоту платфор-му заложыли, так ОСРС най повнить своє посланя.**

Тоту статю посылам русиньскым редакціям на опублі-кованя важного проблему, ай председови ОСРС, най на найближшій засіданю ОСРС ся выяснить ціла проблема-тіка коло *Голосу Русина*, коло *Народных новинок*, ай коло skutочной русиньской цілосвітової редакції Русинака-демі. Хто є за тот сучасный камуфлажный нежеланий став у русиньскій світовій пропаганді відповідний і яка буде направа способленой шкоды на Словеньску? **Хто в СРР веде таку камуфлажну фінанчну політику?** Таємник СРР, або дахто другый? Тото нам треба знати.

Мгр. Петро МЕДВІДЬ, Пряшів

Небезпечны стереотіпы

Раз давно єм читав файну есей о стереотіпах, котру написав польскый філософ Лешек Колаковский. Тота есей з ёго остатніх, вже немарксистічних часів. На простых прикладах пояснює, што то стереотіп є, на основі чого фунгує, і чом го люде так потребують.

Стереотіп фунгує на квазіемпірічній генералізації, хочь тоту емпірію ніхто не знать пописати, значить, не знать пописати таку скушеность, котра бы потверджо-вала, же то так досправды мусить быти. Стереотіпы можуть быти різны, дакотры правдивы, дакотры ма-ють в собі лем дакус правды, і дакотры суть чістов выдумков. Ці уж іде о стереотіп правдивый, або цал-ком выдуманий, єдно є істе: люде жыють стереотіпа-ми. Бо чоловік про свій внутрішній покій бере за бес-печніше притримовати ся хочь мыльного стереотіпу, як кібы мав все на дашто мерьковати, коріговати свої погляды, позиції, што бы го могло вести к неістоті, ці ажу хаосу.

Но і так ся людство притримує стереотіпів. В прак-тіці то значить, наприклад того, же о хвілі в Англіцку будеме все бісідовати, же там все лліє додж і є молга. Говориме о тім, же то тіпічно англіцка хвіля. Кібы там і три місяці без перервы був час як десь на югу Европы на рівері, не значить то ніч, бо мы маме зафіксоване то, же там все мусить быти планый час. Навспак, і кібы было три місяці без перервы в Греції холодно, молга, додж, таксамо то не значить ніч, бо Греція, то сонечна країна. Подобно то фунгує і в припадї стереотіпных поглядів на народы. Єден народ є робітний, а кібы сьте там нашли лем самых лїнивых, та народ зі-стане в наших стереотіпах ай так робітним. Або може быти народ погостинный, і можете го-лоден вмерти на уліці, бо вам ніхто не дав ани фалатча хліба, але народ зістане погостинный. Ці навспак, далший народ

То суть нашы пінязі, словеньскы. **Чом ся веде така ан-тирусиньска політіка у Сітовій радї Русинів? Што ро-бить председа СРР на обрану русиньскых недільных школ, котры організує пан Падяк на Підкарпатю? Як є можливе, же членове русиньской одборной комісії на Словеньску схвалили фінанчну підпору на неекзіс-туючій часопис *Голос Русина*, а на *Народны новинки*, котры одбереаме уж од зачатку русиньского народно-го возроджіння на Словеньску, котры сьме сі перед-платили і на рік 2015, нашы членове одборной комі-сії схвалили так малу, ліквідачну дотацію, а зато того року мы дістали лем три чісла *Народных новинок*, а дале не діставаме далшы чісла? Тото є выложені їх вина.** Тото русиньскій верейности на Словеньску тре-ба дати знати. Кідь іщі екзістує даякий сполоченьскый русиньскый рух, окрем фестивалів, так то буде позітивно впливати на далший вывой русиньской народностной політіки. Світова політіка Русинів належить на стіл ОСРС, там ся то має рішати, бо пінязі у світовій русинь-скій пропаганді суть словеньскы.

може быти браный за невідповідный в роботі, а і кібы сьте нашли лем самых прецізных людей в тім народі, будете ся дале тримати стереотіпу, або ходем векшына людей буде далше бісідовати о тім народі, же тот народ не має змысел про відповідность. Фунгує то так зато, бо як єм спомянув, людём є єдно, а стереотіпу іщі веце, ці є оснований на правді, або на кламстві. Фунгує.

Од 1991 р. Україна про Русинів не зробила ніч. Ніч з того, што жадали, о чім голосовали, і на што мали пра-во. Навспак. Поступно Киев зо своїма журналістами, спец-службами ітд. зачав через медії будовати о Руси-нах стереотіп. Стереотіп, котрый має єдну задачу. Так, як о Німцях повіме, же то дісціплінований народ, о Ру-синах треба говорити, же то: по перше, ани не є народ, і по друге, же то сепаратісты. Пошырёваня того стерео-тіпу, котрого жывоту бы ся русинофобы і українськы націоналісты барз потішыли, притвердило ся о то веце, о што гірша сітуація зачала быти на Україні. Бо оно собі все треба за плану сітуацію найти баранка, ко-трого пожертвуєме, і чом не того русиньского, котрого вже мали розробленого дакілько років. Є то приклад стереотіпу, котрый є заснований чісто на кламстві. Бо не влада даякой державы рішати, ці хтось є народ, або не є, і што є найосновніше, прикладу на русиньскый сепаратізм не є, бо іщі нігда жадны теріторії, де жыли Русины, не одривали ся од жадной державы. І уж аб-солютно не в такім образі, же сі представиме даяких сепаратістів зо збранёв у руці.

Міло ня в остатніх днях несподївав український Телеканал ZIK. Бо од українських медій скоріше че-кам, і то тепер не на основі стереотіпу, але реалной емпірії, копнута до Русинів, а не простор на то, жебы Русины могли о собі говорити і обгаєвати ся. В припадї журналісты **Данила Мокрика то є досправды міле несподїваня.** В рамках програму „Особливий по-

гляд" він зробив репортаж під назвов „**Фантом русинського сепаратизму**". Исто, бы єм собі знав в репортажи представити і об'єктивніші інформації, наприклад, в одношіню к **Димитрієви Сидорови**, но і так є репортаж, хоць з назвов, котра може наперед острашит чоловіка, добра. Простор в ній діставають люде, котры про Русинів дашто значать, як **Ольга Прокоп, Євген Жупан, Іван Ситарь**. Бісідують о тім, хто Русины досправды суть, же то не є політична выдумка, але же тот народ собі писав ай в минулости русиньску народность, і же Русины все были і суть законопослушныма і ніч не мають зо сепаратизмом.

Репортаж беру за добру уж лем зато, же ся нашов журналіста, котрый ся поставив проти новобудованому стереотіпу, набурав го, і ходем часточно указав другу, тоту скutoчну тварь Русинів. Не знам, ці в морю

пропаганды, котра говорить о Русинах дашто інше, і як лем може, хоче стереотіп сепаратизму односно Русинів в людех выбудовати, такий погляд на Русинів дахто на Україні вказав. Видить ся, же таких журналістів є мало... Но і того мало, што было вказане **Данилом Мокриком** ся цінить.

Стереотіпы самы о собі не суть плани. Ці уж тоты заснованы на правді, або тоты, котры ся зродили з выдумок. Небезпечныма зачінають быти аж тогды, кідь є криза, небезпеченство войны, або сама война. Тогды, головно тоты негатівны стереотіпы, можуть і невинному народу зробити барз велё зла. А ці хочеме, або нїт, треба собі усвідомити, же мы такий час жыєме. Зато позор на небезпечны стереотіпы. Бо днесь їх можете выдумати о нас, а завтра їх хтось выдумать о вас.

Мгр. Ян КАЛИНЯК, Свідник

Хыбує нам Світова демократічна федерація русиньских організацій і платформ

Кідь єм прочітав на інтернеті www.lem.fm статю «На трьох делегатів – 3:1» з пера Демка Трохановского, Богдана Гамбаля і Петра Медвідя о 13. Світовім конгресі Русинів у Деві, відів єм, же і они суть **моцно неспокійны з роботом довгорічних членів Світової ради Русинів (СРР)**. То уж є третій конгрес за собов де говориме, же не сьме спокійны з роботом СРР а **ни-яка направа недостатків ся не діє. Зато єм вирішив выйти на світ зо своєв давнопланованов пожадавков на заложіння Світової демократічної федерації русиньских організацій і платформ (СДФРОіП)**.

Пришов час, коли ся треба рішити наступити на вышый і якостніший штандарт работы, як має сучасный Світовый конгрес Русинів (СКР), котрого работа ся нам не любить. Пришов час охабити особны скостнатілы погляды вічних і непереможных довгодобых членів Світової ради Русинів (СРР), треба послухати погляды і новых людей, новых интересуючих ся о роботу на світовім форумі Русинів, треба конечно отворити ся світу зо своїма проблемами, треба конечно комунікувати зо світом, жебы обычайны русиньскы люде зачали быти спокійны з діятельством світової русиньской політики і конечно, жебы вірили тому, же і Русинам світне на ліпшы часы. На таку важну сполоченьску пожадавку мам ай важну причіну.

У 2011 році єм був участником засідання Світового конгресу Русинів у Мадярьску, де єм був членом делегації за Словацьку асоціацію русиньских організацій (САРО). За словацьких Русинів на Конгресі были притомны ай представителі Русиньской оброды на Словеньску (РОС). Світовый конгрес вела і репрезентувала Світова рада Русинів зложена з представителів Словакії, Сербії, України, Польщі, Мадярії, Хорватії, Чеська, а то было, може, вшытко. Представителі Русинів із США і Канады там не были, бо мали незгоды у поглядах із членами СРР, зато за себе на Конгрес делеговали лем особу зо Словакії, а представителів Русинів «Обєдинение Русинов» з Росії не прияли до Конгресу, ай кід там

были особно притомны і дали на прияты до Конгресу писомну жадость. Руськы Русины, подля мене, мали быти прияты, не было ниякой причіны на одмітнутя їх жаданя быти членом Конгресу Русинів. Знову рішыли лем застарілы особны погляды довгодобых членів СРР. Жадна демокрація голосованя Конгресу при тім не фунговала. А скutoчно, хотіли сьме «Обєдинение Русинов» з Росії за членів Конгресу прияты. Панове зо СРР то не доволили а готово. Форма будованя штрктуры членства Конгресу Русинів уж давно не одповідать реалности і потребам ідеї русиньского народного возроджіня на світовій уровни. Світовый конгрес Русинів ся уж лем знеужывать на приватны цілі – главно на туристіку і популізм членів СРР, а нам того не треба.

На Конгресі в Мадярьску, аж по схваліню програму єм порозумів, же у веджіню СРР ся загніздили люде, котрым не залежить на сполоченьскім вызнані Конгресу про хосен Русинів світа, але першоряде про них было, жебы они самы особно зістали у функціях СРР. Чом їм на тім так залежало? Бо на Світовім конгресі Русинів у Мадярьску, не знам чом, їдало ся в першім ряді о одсущаня писомной жадости Конгресу за узнання Русинів на Україні як самостатной народности. Під веджінєм СРР на Конгресі в Мадярьску їдало ся о оправдованю анти-русиньской народностной політики української влады. Мав єм чутя, же єм на засіданю тзв. Русинів-Українців, а не Русинів. Председа СРР на Конгресі в Мадярьску не дав ани голосовати о тім, жебы было заслане писмо українській владі, жебы узнали Русинів на Україні за самостатну народность. Чом не дав голосовати? Были членове СРР застрашованы і бояли ся таке писмо з Конгресу заслати? Чом не хотіли на Конгресі отворено говорити о недотримуваню прав Русинів на Україні? Чом дішло до розколу Русинів на Словакії, на Україні, а уж то доходить ай в Польщі? Чом не пришили на Конгрес до Мадярьска представителі з США і Канады особно? Чом не прияли Русинів з Росії за членів Конгресу? По-

для мене, Конгрес у Мадярску, під веджінєм тогдышній СРР, ся снажив ослабити світовий русинський рух і снажив ся обернути політичну позорність Русинів на неосновны проблемы. Подля мене то робили умыселно. Зато не мають членове СРР мою довіру ани днесь. Потребуєме зміну. Потребуєме зміну нелем в будованю організаційної структури світової платформи Русинів, але треба нам выбрати ай овелё выразнішы особыности на челных постах світової русиньской політики, як суть сучасны довгорічны членове СРР.

Другов причінов мого рішіння скликати перше засідання Світової демократічної федерації русиньских організацій і платформ (СДФРОіП) суть слідуочі Конгреси – в Ужгороді і в Деві. Конгрес в Ужгороді був скоро антирусиньского політичного замірня. Конгрес в Деві про світову репрезентацію і конкретну сполоченьску екзистенцію Русинів уж не мать ниякий політично-сполоченський визнам. За найважніший пункт русиньской світової політики на Конгресі членове СРР узнали то, же конечно довели написати писмо на обрану Русинів на Україні і зробили оцініня визначной особы за роботу на полі популяризації русиньского фольклору ку 80-ій річниці ей живота. Оцінена особа собі то наісто заслужыла, і я ся припоюю ку гратуляції. Но а писмо за права Русинів на Україні є робота про двох людей на пів години, але то не є причіна, чом требало скликати 13. Світовий конгрес Русинів у Деві. Такий безпрограмовый конгрес був сполоченьскы непотребный, бо ніч не вирішив і ніч не пропонує на хосен Русинів світа. Про довгорічных членів СРР мав Конгрес велике значіння, бо знову остали членами СРР, на шкоду нас вшыткых. Они ся тішать, а мы плачеме од нещастя. Довгорічны членове СРР у Деві лем собі посунули функцію председа СРР зо Сербії до Мадярії, а веце не зробили ніч. Одышов зо СРР старый председа РОС а пришов новый, пришов до членства представитель США і Канады. То основу нашого проблему з членами СРР не рішить. Наш проблем із довгорічныма членами СРР є їх тоталітне думаня, їх самолюбость, їх особна беззмыселна туристіка, їх програмова бесцільность, їх неінформованость о важных русиньских подіях у світі. На Конгресі в Деві довгорічны членове СРР заспали добу і не взяли до увагы важный факт, же на словеньску выникла успішна платформа Округлый стіл Русинів Словакії (ОСРС), же був вытвореный програм розвоя русиньской меншыны, який не має ани Світовий конгрес Русинів, ани Русины в інших штатах. О тім програмі требало на Конгресі роковати про цілі світової русиньской політики. Не роковало ся. Русиньска світова політика їх не интересує, мають властну світову політику. Не взяли до увагы факт, же ОСРС рішить світовий русиньський проблем тзв. Русинів-Українців, а то бы мала быти робота Світового конгресу Русинів. Не зробили на тім полю ніч, бо мають свою властну родинно-протекчну світову політику. А што проблем світової русиньской преси і пропаганды, а што проблем русиньской світової стратегії о екзистенції Русинів?

Про Конгрес в Деві того вшытко было велике табу. Довгорічны членове СРР сплять глубокым сном, як в приповідці о зачарованій принцезні.

На Конгресі в Деві не взяли до увагы жадный важный русиньський світовий

проблем. То є сігнал про довгорічных членів СРР, же є час одыйти з верейной функції в СРР і не робити собі ганьбу, а Русинам проблемы. Нам таку неспособну і беспоглядову світову русиньску репрезентацію не треба. Але надаваня на неспособность членів СРР нам в животі не поможе, треба діяти, а не плакати. Подля мене, охабме їх тішыти ся з функцій у СРР, які собі на Конгресі выбоєвали, а мы подьме до хосенной роботи, без них. Треба нам найти дашто нове, новий способ організації Русинів і презентації русиньского політично-народностного живота на світовій уровни. Подобный припад сьме мали на Словакії з Русиньсков обродов на Словеньску. На Словакії народностну русиньску носталгію і розбрі міджі Русинами сьме вирішили так, же сьме просто обышли в тім часі неспособне веджіння РОС і заложили платформу ОСРС, потім в РОС сьме вымінили председа а проблемы Русинів на Словакії ся уж днесь успішно рішать дале, але уж на новій платформі, яков є ОСРС а РОС ся стала ей хосенным членом. Де владне розум і респектованя других поглядів демократічных формов, не може быти проблем.

Я пропоную так: обыйдиме, подля нас, неспособну СРР і нефункчний Світовий конгрес Русинів. Заложме дашто нове і животаспособне і подьме дале. Пропоную створити Світову демократічну федерацію русиньских організацій і платформ. Най буде зареєстрована на Словакії. Ту бы могла мати повноправне членство каждая русиньска організація, ай платформа, яков є ОСРС, на основі своєї жадости о членство, на основі приложіння свого штатуту, ці організаційного порядку і заплачіня членського. А то бы стачіло. За центр світової федерації бы єм пороновав місто Пряшів на Словакії. Зато Пряшів, бо в Пряшові мають свій центр 4 професіональны русиньскы штатны організації, котры мають просторы, а треба з нима важно рахувати в організаційній роботі русиньской федерації, бо там може мати федерація свою стабільну канцеларню і адресу. Найвеце представителів за приголошену організацію на засіданю СДФРОіП бы могло быти 5 членів, каждый член най має правоплатный голос. Членів на засідання СДФРОіП най делегує членська організація писомно, або лем устно. Председом федерації може быти зволений каждый, хто є членом той федерації, ай кідь не є председом організації, котру у федерації заступає. СДФРОіП бы ся поступно стала наступцём бывшых світових Конгресів. Перше засідання СДФРОіП бы могло быти скликане в Пряшові уж той осени, жебы сьме того року могли подати проекти світового визнаму. Скликати того перше засідання може хочьхто, хто має інтерес тот довгодобый русиньський світовий проблем конечно вирішити. Так не чекайме на несподіваня, але дебата о СДФРОіП може быти зачата ай на тій інтернетовій сторінці і на сторінках русиньской преси і на найближшій засіданю ОСРС, де ходить ай Богдан Гамбаль. Міг бы прийти ай Демко Трохановський, ай далшы. Не знам меновати вшыткых, о котрых ся можеме оперти при закладаню нової світової русиньской платформи, але думам собі, же интересуючих ся буде дость. Рішіння і выход із проблему є, лем треба діяти, а проблем буде вирішений. Подля мене є то просте, животаспособне і хосенне рішіння.

ВЫЗНАНЯ історікови, писателёви і педагогови Гавріілови БЕСКИДОВИ

ПАРАЛЕЛА

Ліс в природі –
Як народ.
Може паралела
Не цалком трэфна,
Але в ній логіка скрита:
Ліс ся складать
З многих стромів, кряків,
Звірїв, кривулякх ярків,
А народ – із родів,
Родин і фамилій.
Мы, Русины,
На роды не сьме бідны.
В тім малокотрый
Народ нас заганьбить.
Наше племя прастаре,
Ёго коріня сягать
До правіків людства.
Котрый наш род
На перше місце
Дати,
Жебы ся далшый
Не погнівав?
Єм гордый
На кочовных предків,
На пастырскы легенды,
На князя Лаборця...
На родувірны чіны
Єпіскупа Гаганця.
А гнедь ку нёму
Без ваганя
На педестал
Воздвигну
Нашых Будителїв:
Александра Духновіча,
Александра Павловича,
Їх наслідователь:
Кубека, Кізака,
Лучкая, Балудяньского,
Ставровского-Попрадова,
Родину Бескидовых...
Памятник славы
Бы-м збудовав
Нашым діятелям
З часів роспаду

Ракусько-Угорьска
За їх цілославянську ідеологію,
За бой за нашу автономію
З doby Першой ЧСР,
За здобыты демократічны
Права про Русинів.
На далшый педестал
Патрять вшиткы
Закладателї-добродителї
«Руського дому 1923»
В Пряшові,
Вшиткы,
Котры по 2. світовій войні
За русинство,
За ёго слободу, віру, школы...
Были перзекуованы,
Арештованы...
Боже мій,
Было бы то памятників
Нашому народу!
Цілый ліс
З найтвердшой жулы
За заслугы.

ЮНАЦТВО

В септембрї
В садах дозріли плоды,
Газдове звезли сіно,
Зерно до стодолы,
Осінь на палетї
Мішать фарбы,
Накупє щетці...
В тім плодоноснім часї
Народив ся
В родинї Євгенія Бескида
Хлопчік як бучок.
І зышли ся в Легнаві
При бурливім Попрадї
Теткы, стрыкове,
Кумы, братранці, уйкове,
Їх многочисленны родины
З цілой републікы.
Зышли ся
Повінчовати,
Скромны дары передати,
Выстискати шугая Гаврііла
І дружно заспівати
«Многая і благая літа».
Ту, в замагурьскім краю,
Хлопчік ріс як з воды,
Часто при плеканю
Пясти стискав,
Якбы уж од маленька
З кымось злым
Ся на битку приправлєвав.
Ту з материньским молоком
До сердця ся му заціпила
Ласка ід родному
Слову,
Ід русиньскій пісні,
Ід своєму роду.
Ту,
По зораню, зборонїю

Каменистой ролї,
Засяли му до душы
Учтивость
Ку рукам мозолистым,
Почливість
Ку фалатку хліба.
Ту ся му зъявили
І до памяти врыли
Красоты пенінських скал,
Спів орла,
Зеркаліня синёго неба
В чістенькій студенці.
Ту шугаєви родічі
І твердый живот
Характер формовали.
Ту молодець
Ся научів прекажкы
Здолати,
За своїм цілём іти
І ся не здавати.
Ту собі звык
Свое слово сі важити,
І свій постой
Обгаєвати.
Під впливом родины
Ішов юнак за своїм цілём –
І успішно скончів
Руську гімназію
В Пряшові
І Высоку
Педагогічну школу
В Братіславі.
Тым юнак
Потїшив родных
А собі одомкнув
Брану
До живота.

ВЫТЫЧІВ ЄСЬ СОБІ

Роками, Гаврііле,
В процесі дозріваня,
Усвідомлєваня своёго «Я»,
Своіх постойв,
Єсь сформуловав свій патріотизм,
І заєдно
І свої особны
Сучасны і перспективны
Повинности к животу,
Родині, к народу.
Твое русиньске сердце
Ани в пятьдесятых роках
Не согласило
З ліквідаціов нашой народности.
І ты ся звїдовав,
Хто і чом собі
Присвоїв право
Нашій совісті і крови
Діктовати,
Материньскый язык мінити,
З віров родічів гандлєвати,
Дітём ідентіту переписовати?
Празька ярь
Тя міцно повзбудила,

А кідь баршанова революція
До Конштітуції СР вписала
Прінцип рівноправности Русинів,
Твоє пересвідчіння

На певны ногы ся поставило
І вчленив єсь ся
Без завагана
До пруду
Оброджіння
Русиньского
Людю –
Зладив єсь струны сердця
Зо струнами добы,
Зо струнами оброды.
Тоты возвышены задачі.
Гавриїле, вросли ті
До чувств і мозгу,
До сердця, свідомости.
Они – всягды з тобов:
З нима вставаш,
Ходиш на прогульки,
На їднаня, на суды,
З нима спиш, вечеряш,
З нима ся тішиш і злостиш...
Они в тобі,
Они тя переросли,
Єсь з нима – нерозлучный.
Они – ты,
А ты – они.

ОДМИНЫ

Педагогічне діятельство –
То Боже посланя:
Педагог формує душу,
Розум, світонагляд.
Быти педагогом –
То відповідність!
А фінанчна одміна?
Смішна.
Но признайме:
Є одміна мілша,
Як по роках
Сердечне подякованя
Бывшого студента?
Ты, Гавриїле,
Уж в студентських роках
Учув
Педагогічне посланя
І выкочів єсь
На учительску дорогу
І надвязав єсь
На богаты традиції
Своєго роду,
Йшов єсь в ступлях діда,
Стрыків, отця,
В слідах родини Баволярёвых,
Засвятив єсь
Свій талант, час, силы
Школї, студентам,
Мімошкольским активітам.
Присвятив єсь:
Тадь де інде
Вывоваш свої
Кадры, учителів, юристів,
Редакторів, інжінїрів, докторів,
Будучіх академіків, політиків...
Як не в родній школї?
Інтелігенція народа,
Особности – репрезентанты
народа,
Не манна!
До лона нам

Сама не упаде.
Та чом іщі ани днесь
Нашы функціонарї
РОС і дакотры міністры
Тоту стару мудру правду
Не реалізують? Чом?
Якы потім перед собов
Цілі діятельствва мають?
Асімілацію?
Одповіш мі на тот вопрос,
Мій приятелю?
Ты в школах формовав
Нашы будучі кадры.
Пересвідчів єм ся о тім
На семінарях ку юбілеям
Івана Кізака, Штефана Гойдіча,
Де твої ученикы
Притомны были
І активно выступовали.
Хто бы тому не вірив,
Легко го пересвідчїш
Двома книжками
«Декламаторам
Пушкінового памятника»,
Тыж медайлов,
Котра ті грудь скрашлює
І котру ті прикапчала
Міджінародна
Асоціація русістів.
Кібы дакому было мало,
Вытягнеш далшый тромф –
Книжку
«О мімошкольскім навчанню
Російского языка».
Тоты твої надобыты
Методічны рады
І выховны активіты
Были оцінены
Іратулаціями,
Жывыма букетами,
Обдивом колегів,
штудентів, верейностёв.
За тоты успіхы
Прибыло ті
«Честне узнания за заслугы
О розвой словацкой русістікы».
Многы твої знамы
І днесь твердятъ,
Гавриїле,
Же ты собі заслужиш
Од Русинів
Далшу
Злату медайлу,
Бо по ніжній революції
Єсь ся найвеще заслужыв
О навернутя поштатненого
Руського дому
Нам
Русинам.
Вычиткы ты ночнов годинов
Будили,
Же то, што нашы предкы
Про нас купили,
Властнить хтось
Цалком іншый,
Же наша
Култура і освітне
Діятельство не мать
Стріху над головов,
Же регабілітована
Русиньска народность
Не мать свій
Репрезентатівный центр...

Гнівало тя то,
Трапило тя то
І донутило тя
Змобілізувати
Нашых вірных,
Конзултовати
З Іваном Бобаком,
Андрієм Дрібняком...
Хто зрахеє твої,
Гавриїле,
Выналожены, пожертвованы
Дні, години, роки...
При гляданю
Архівных матеріалів,
Їх наштудованю,
Їх переписованю,
Уряднім овирёваню
Про суды, уряды так,
Жебы про навернутя
Руського дому
Было вшытко на міру?
А нашы подаєдны –
Тыж патріоты –
Почас переконованя
Бірокраічной судной калварії
Ся споза бучка,
Споза плоту
Шкодорадостно усмівали
І тактічно чекали,
Як ся спор дорішить.
Но тебе то не одраділо –
Святый одказ предків,
Одказ Будителів,
Одказ сагы роду Бескидовых
Ся тобі
І твоім соратникам
Подарило выграти –
Руський дом
Быв Русинам
Навернутый:
Наше
Зась перебрали нашы.
Лем шкода,
Же в Домі
Теперь газдує-шафарить
Обуховщина-
Здеморалізована дружина.
І зась ся треба судити
О легітіміту.
Я вірю, Гавриїле:
Ближить ся в тім спорі
Зміна –
Руському дому
Ся істо наверне
Ісконна
Русиньска ідентіта!!!

ТАБЛЫ, СЕМІНАРІ, ГРОБЫ

Выріс єсь, Гавриїле,
В Леґнаві
І як сільскый хлопчік
Нераз і не двараз
Єсь на паствисках,
На скошенных полянах
Пас коровы,
Косив лучкы, сушив сіно,
В лісі тягав остру пилу –
Готовав єсь дерево на зиму...
Выріс єсь в селї
Замагурьскім,

В роскошеній
Образованій родині
Бескидових,
І як многи іншы
Особности з того краю
З узнаваных родин:
Пешаковых, Мачікових,
Кузмяковых, Кретових,
Жуковічових, Карашових,
Ладжиньских, Допірякових,
Корманикових, Лихварёвых...
Пережив єсь, Гавриїле,
Найкрасшы роки в селі,
Ту єсь мав щастя
Зачінати свою кар'єру,
Ту єсь собі облюбив
Робітних людей,
Гори, ярочки-потоки,
Поле, котре єсь орав,
Де єсь снопы вязав...
Прото ани ты, ани я
Сьме не здатны порозуміти,
Як тот,
Хто ту виріс,
Є способный
Свій карпатський
Родный край
Запродати, зрадити,
Забыти мамине слово,
Співанку колыскову,
Студню з чістов водов...
Жаль, маме дость таких,
І штудованых,
Котры за юдаський пінязь
І за высшу функцію
Колаборовали,
Конвертовали.
Ці дашто інше
Їм затмило розум?
Не было то
І їх слабе
Русинське усвідомління?
Прото якраз
Омного веще треба
Нашых вірных предків
Споминати,
Діла їх цінити
І честь їм і днесь оддавати.
Прото є мі ясна
І логічна, Гавриїле,
Твоя снага
О своїх предках
Штонайвеще знати
І нам приближыти
Їх намагы,
Їх служіня народу
В школі, в церькви, в політіці.
Прото глядаш
О них факты
В запорошенных архівах,
В старых журналах, новинках,
В позабытых книжках,
Глядаш факты о їх животі,
О діяльности в школі,
В церькви
І в літературній творчости
І, закономірно,
На знак почливости,
На знак вдякы
Приближуєш їх заслугы нам
І перспективно
Уж далшым поколінням.
Приближованя заслуг –

То і одкрываня
Памятной таблы в Легнаві
Вызначній нашій особности
Твоёго родострому –
Николаёви Бескидови,
І душпастырёви в Мадярьску
Александрови Бескидови.
Ціню собі, Гавриїле,
Твої чисто людьскы
І партріотічны снагы
Дати занедбаным гробам
Нашых великанів
Достойны подобы.
Ціню собі твої задумы,
Зрядити
Памятну хыжу
Адолфови Добрянському,
Ставровському-Попрадови,
Николаёви Бескидови,
Василёви Зозулякови,
Іванови Мацинському...
Од них ся фурт
Маме што учіти,
Бо они –
Хоць мали тяжшы
І комплікованішы
Условія про діятельство,
Можуть нам быти
Прикладом:
Мали векшый запал
Бити ся за родне.
Здасть ся мі, же мали
Векшу охоту
Ангажовати ся
За своє родне
І были поготовішы,
І терпіти
За своє родне.
Ты нам, крайне мій,
Тоты властности предків
Припоминаш,
Спритомнюєш.
Зато твої намагы
Суть днесь актуалны
І я їх собі
Высоко важу.
Высоко, бо твоя любов
Роками не выпріла
К нашій славній минулости.
За тоту віру і вытримку
Я бы тобі
Гнедь уділив
Далшу
Золоту медалю!
До русинських аналіз
Своїма ділами
Ся натырвало
Записала сага
Роду Бескидовых.
Ты, Гавриїле, ся усилиуєш
Їх діла обявити,
Спознати, оцінити.
Зактуалізовати
На частых бісідах,
Семінарах...
О них і о далшых Будителях
Єсь гнедь по баршановій
Написав многи статі
До часопису Руин
І Народных новинок.
Твої обявны думкы
Щіро привітав
Шефредактор Александер Зозуляк

І редакторкы Мальцовска,
Кузмякова
І мы, читателі.
Твій гордый голос чули
І делегаты-Русины
На Світових конгресах
В Будапешті, в Ужгороді,
Сігеті, Руськім Керестурі,
В Петровцах...
Подякованя твоім предкам
Належить
За розвой
Културы, історії, школства...
Подяковати їм треба,
Бо во сферах політики
Ся дожадовали
Про наше племя
І слободы слова, своєї пресы,
Школ, урядів,
Учasti во владі,
Автономії
В рамках ЧСР.
Но їх планы –
Нашы надії
Великы панове спохыбнили,
Зосмішнили.
Тоты пожадавкы
То твої дві книжкы
«Николай Бескид на благо
Русинів»,
І «Николай Бескид як субект
і обект історіографії»
Тото читателёви досвідчать,
А третя твоя книжка
«Вклад родини Бескидовых...»
Сагу твого роду
На наш педестал
Натырвало воздвигне.
Воздвигне
Вдяка твоїй вірности,
Твоім недоспатым ночам,
Твоїй одданости
Роду-племени.
Кібы сьме веще
Таких родів
І таких їх потомків
Мали!
Певніше бы днесь Русины
В сполоности народів
На ногах стояли,
Інакше бы днесь
Култура, школство
В наших селах і містечках
Пулзовали!
Нашы села бы не глухли,
Бы копривов не заростали.

ШТАФЕТА. НЕ ПРОДАВ ЄСЬ СЯ!

Здідив єсь, Гавриїле,
Од своїх предків
Штафету вірности
Русинському роду –
Повну торбу
Одповідностей.
Штафету ті з довіров
Передали,
Бо мали істоту,
Же єсь в роднім ґрунті
Закоріненый,
Морально зоцілений,

Во вірі певный,
 Же єсь приправлений
 Основы русинства
 Обгаєвати
 І далшым своїм
 Наслідникам
 Штафету
 До надійных рук
 Передати.
 Сага Бескидовых
 Мала правду
 Неспыхибнительну:
 З нашов віров святов
 Єсь не купчів,
 З маминим языком
 Не гандлёвав,
 Понуканы чачкы-радоности
 Ті більмом
 Очі не зятагли –
 За пінязі
 Єсь сумліня не запродав –
 Розознав єсь,
 Же не вшытко,
 Што ся блищить,
 Є злато.
 Крітерії нашой моралкы
 Єсь не спыхибнёвав:
 В почливости тримлеш
 Мамку, нянька,
 Предків родувірных,
 Будителів славных,
 А ненависть з нашой нивы
 Єсь полов-торгав,
 Бо єсь добрі знав,
 Же то бурян ідоватый.
 Ні, не было легке
 Вірным быти,
 Ні, не є легке
 І днесь
 К Русинам ся голосити,
 Їх віру, язык обгаєвати,
 Їх історію сприступнёвати .
 Ніт, не є легке,
 Бо нашы многы
 При пиві
 Ся к нам голосять,
 До грудей ся бухають,
 Якы суть родувірны,
 Але про наш народ
 Крижом соломку
 Не переложать,
 Ани тогды,
 Кідь віз є зерном

Уж наложеный
 І фуру треба
 Лем запавузити
 І до стодолы везти –
 Ани тогды ті павуз
 Не подадуть,
 Не зятажать,
 Ланцок не скапчають.
 Їх не трапить, не болять,
 Же на выбоїнах-ямах
 З воза снопы злетять
 І ся стратять.
 Не легко вірним быти,
 Тадь часто
 Уж на приправлены
 Історичны традицны акції
 В Музею русиньской културы
 Або
 В Театрі Александра Духновича
 Є їм тяжко прийти,
 Нашы актівіты підпорити.
 Або і в неділю
 Способну дітину
 В «Колысці-Колысочці»
 Поколысати, пісню заспівати.
 Бывають, Гавриїле, в нашім
 Патріотизмі і інакшы парадоксы:
 Про наших дакотрых
 Чудопатріотів
 Єсь підозривый
 Уж і зато,
 Же походиш з іншой
 Нашой сусідней долины.
 З того є нам, Гавриїле, яснє:
 Є наш жывот інтересный,
 Часто аж ноблесный.
 А нам, краяне,
 Судьба пережыте уж годнотить,
 На мискы ваг розкладать
 Омылы, грїхы, успїхы...
 Важить їх, оцінює.
 Якы будуть результаты ?
 Што же наш особный,
 Тот най є, який ся выдарив,
 Но жывот Русина
 По баршановій
 Набрав тверды подобы:
 В наших селах і містечках
 Прїє, глухне і вымерать
 А – парадоксно – нашы
 Братїславскы влады
 Десятьроча
 Тварять ся шастно:

Вшытко – подля них –
 Є в нормі,
 Тварять ся,
 Же ту
 На северовыході
 Не панує голод,
 Не заникають школы,
 Же ту
 Не є біда,
 Ани безробітність,
 Же ту
 Выбудованы модерны дороги,
 Фабрики, заводы...
 Боже, помож вылічити
 Нашых штатників із затемніня
 Очей, сумліня!
 Ний не дотують фінанчно,
 Економічно
 Лем Братїславу,
 Тренчін і Тырनावу,
 Ний одшмарять пыху
 І признають
 Нелем перед вольбами,
 Же єствує
 В Словакії
 І северовыход!
 Жаль,
 І такы подобы мать
 Жывот Русина.
 Жычу ті, Гавриїле,
 К далшому юбілею
 Свіжу мысль, оцілєвы нервы,
 Най ті, краяне мій,
 Довго ясно горить
 Свічка жывота,
 Най тя обходить
 Хворота-псота,
 Най з тобов довго крачать
 Кріпке сібірське здравя...
 Най ся ті подарить
 Судный спор
 О Руський дом
 Выграти
 І узурпаторів-обухів
 Обухом
 Одты з ганьбов гнати.
 Трим ся нам,
 Гавриїле,
 Най ся – і вдяка Тобі –
 Русинам наповнить
 Мудрость антична:
 «História – magistra vitae.»

Михал ФРАНК, Пряшів

Суд: „Узурпованя Руського дому было незаконне.“

Кавза *Руський дім* мать за собов далшу етапу. Окресный суд в Пряшові высловив россудок у ділі легітимности wyboru здружіня Руський клуб – 1923. Подля вердікту были членскы громады Руського клубу – 1923, на котрых вылучіли зо свого членства Гавриїла Бескида і новым председом ся став Штефан Секерак – неплатны. Руський дім в сучасности вивжывають „секераковці“, по 26. марцу 2015 ся сітуація обертать в їх неспросіх.
Перевзятя веджіня в обчаньскім здружі-

ню (ОЗ) Руський клуб – 1923 было нелегітимне. Вырїшив о тім окресный суд 26. марца 2015 на главнім їднаню. Од-носно россудку ся може друга сторона іщі одволати.

В припадї успїху на одволаваючїм судї прийде на ряд спор о самотне уживаня Руського дому на Главній уліці в Пряшові.

В сучасности го справує Надація Руський клуб 1923, на котру го перевело ОЗ Руський клуб – 1923 почас веджіня Штефана Секерака, яке суд означів за незаконне.

• Сучасний неплатно зволений председа Руського клубу – 1923 і справця Надації Руського клубу 1923 – Штефан Секерак.

Стотожнив ся так зо своїм старшым розсудком, котрый пізніше Крайський суд у Пряшові зрушив і спор вернув на Окресный суд у Пряшові.

Секерак: „Є то юстична хыба“

Членськы громады были подля суду в роспорі зо законом і станами, а зато суть неплатны.

Найвышшым органом ОЗ є в змыслі станов членська громада, а тверджіня, подля котрого выконный выбор мать надряджене поставліня, є неприпустне.

„Тот спор поважую за юстичну хыбу“, высловив ся по выголошіню розсудку Штефан Секерак і підкреслив, же в тім ділі ся може одклічуть аж на європейскый суд.

„Бескидовці“ рихтують далшу жалобу

Адвокат жалобцю Гавриїла Бескида ся высловив, же кідь будуть успішны і на одволаваючім суді, буде процес о Руський дім продовжовати: „Мы мусиме дати жалобу,

бо дошло к неправопланости переводу Руського дому, котрый катастральный уряд записав, бо не мав причіну то одмітнути.“

К спору міджі двома групами (двома ОЗ Руський клуб – 1923) дішло в році 2005. Вытворили ся два таборы під веджінем Секерака і Бескида.

Дванасту зміну станов міністерство внутра не хотіло узнати, бо „секараковці“ до тых попередніх дали клавзулу, же на каждую зміну станов треба і підпис одходящого председа і підпредседа.

Тым чіном „бескидовці“ были заблокованы.

Суд: „Воля векшыны членів є веце як выбор“

Суд їм дав за правду. Жалуюча сторона твердила, же к вылучіню Г. Бескида дішло у роспорі з тогды платныма станами. В тім часі ОЗ Руський клуб – 1923 мав 40 членів, але по уведженій розопрі на членській громаді взяло участь лем шість членів.

Жалована сторона пропонувала жалобу одмітнути в цілім россягу. Обгаєвала ся тым, же становы прияты „сепаратным“ Руським клубом – 1923 („бескидовцями“) не были записаны на міністерстві внутра і їх платность, як і резолюція з їх членської громады, суть неплатны.

Рішало ся і самотне членство жалобців у здружіню. Як доказ предложыли легітімації і список притомных на членській громаді.

Жалована сторона тоты доказы не узнає. Доказовала, же на легітімаціях є підпис Бескида, а не председа Секерака.

Тот на суді повів: „То не была членська громада, але бісїда о Руськім домі... У нас є поступ при приниманю членів строгый, веце-менше є то выберове конаня.“

Суд ся але приклонив к погляду, же воля векшыны членської базы є першоряда.

Єдна етапа кавзы ся так скінчила. Наслідовати буде одволяня і потім процес о самім Руськім домі.

Тот був куплений в році 1925 за пінязі з цілонародной збірky. Потім го взяв од членів Руського клубу – 1923 штат почас періоду соціалізму. Руський дом був вернутый штатом в 90-ых роках минулого стороча. Властником ся так зась стало ОЗ Руський клуб – 1923.

Мгр. Петро МЕДВІДЬ, Пряшів

90 років „Русского дому“ в Пряшові

Членове організації Руський клуб – 1923 і симпатизанти 17-го юна 2015 р. стрітили ся перед „Русским домом“ на Главній уліці ч. 62 в Пряшові, жебы оддати честь 90-ому юбілею заснованя дому, котрый був куплений на культурно-народностны цілі, за грошы добродителів – Русинів домашніх, як ай тых, котры одышли за роботом до Америки. Про потреби культурного жытця Русинів на Пряшівській Руси був дім куплений якраз 17-го юна 1925 року.

По стрічі о 14.00 год. перед будовом Руського дому¹, участны были пущены до вестібунду „Русского дому“ на першій штоку, де є памятна табла зо списком основателів. Там заспівали гімну Русинів схвалену Світовым конгресом Русинів – Духновічове Вручаніє. Потім ся курто приговорила председкыня організації Руський клуб – 1923 Анна Галєва і бывший председа Гавриїл Бескид,

котрый повів о історії заснованя і культурнім діяльстві в Руськім домі в минулости. Кідьже ся роки веде суд о „Русский дом“, і тот не є в сучасности приступный Русинам і їх культурным активітам, по святочнім актї одышла група заінтересованых до інших просторів, де продовжовали в споминаню на бывше діяльство „Русского дому“, но інформовали ся і о сучаснім ставі в одношіню ку судным спорам з надієв, же в близкій будучности ся дім верне до рук легітимной організації Руський клуб – 1923.

Припомяньме сі курто історію судных спорів. Суд зачав позад того, як Штефан Секерак скликав неплатну членську громаду Руського клубу – 1923 (іші в році 2005), на котрій были докінця і нечленове організації і змінив на ній за помочі їх голосів штатут. Навспак, многы членове

участны на громаді не были, бо їх никто не кликав. На тій громаді ся Штефан Секерак мав стати і новым председом Руського клубу – 1923.

Міністерство внутра Словацькой републіки зареґістровало неплатно схвалений новый штатут Руського клубу із ёго „новым“ председом **Штефаном Секераком**. Секерак пізніше, жебы ся хранити, кібы програв суд о організацію, перевів Руський дім із організації на Фундацію Руського клубу, котру засновав і в котрій є в сучасности єдиним членом. Перед куртым часом суд першого ступня вирішив в проспіх реалных членів Руського клубу. В сучасности ся чекать на другоступнёвый суд і ёго рішення.

Із історії Руського дому

2-го мая 1923-го року при нагоді 120-річного юбілею народжіння Александра Духновіча русиньска громада вирішила дати честь памяті свого народного будителя заложінём Памяти Русского народного дому в Пряшові. Быв то період другого народного возроджіння Русинів. Такой в тім році зачали ся зберати грошы на закупліня такого народного дому. Грекокатолицькы новинкы „**Русское слово**“ писали: „*Что птичке теплое гнездо, что человеку фамилия, то народу свой Народный дом. То сердце самознательной народной жизни, то видимый знак того, што народ существует, любит свое... И сердце нашего Русина бие, и мы хотим жить. Знаком того є наш Народный дом в Пряшове. Не забывайте на то, же кто лем і галер жертвует на него, подарует собі на розвой подкарпатурсинской самостоятельной жизни Русинов!*“

В юну 1925-го року на фарі у Пряшові зышов ся шырший комітет Грекокатолицького руського народного дому, жебы презідія того wyboru дала інформації о зроблений роботі. Інформовав **Теодор Ройковіч**, декан, член жупного заступительства в Кошіцях. Він повів: „*Агітація о добытия Руського народного дому ся зачала 21-го мая 1923-го року. В Америці было выбержаных 1400 долларів, тоту суму нам іщі не послали. Добровольны фінанчны дары у нас досягли вышуку лем 26 тисяч Кчс (корун чеськословенських). Кідь ся презідія дізнала, же дім графа Дежеффія ся буде продавати, такой вирішила тот дім купити, бо ліпшы просторы не мож было найти в Пряшові. Дім, котрый хочеме добыти про культурны потреби людей русиньской народности, находить ся на Масаріковій уліці чісло 62.*“

Прото **Др. Іван Кізак** і **Теодор Ройковіч** 17-го юна 1925 р. підписали контракт з паном **Ардом**, татором дому, подля котрого ся дім Дежеффія купити за 280 тисяч Кчс а то про потреби народного дому. На зачаток ся виплатило таторови 26 тисяч корун і поступно ся дім сплачав. Властництво было записане на мені Руського клубу в Пряшові в цілости, без тярхы.

Як ся розлетіла тот новина о купліню Народного дому в Пряшові, приходили радостны оголошіня зо

• Челна стіна Руського дому на ул. Главній ч. 62 у Пряшові, який був одкрытый про вшыткых Русинів перед 90 роками.

вшыткых боків і в новинках писали, же каждый най ту зайде, най перейде через просторный двір а із гордостёв попозерать на наш народный дом і на вшытко, што в нім є. Най перейде і пороздумує до будучности: ту буде сиротинець, там читалня, велика сала, друкарня, клуб, готел і так далше... **Уж од 1-го августа був дім за участи массы Русинів переданы народу. Народ досправды выберав цілу суму на свій народный дім.**

Такый був зачаток Руського народного дому. Руський дім був центром вшыткой організачной і культурно-освітнёй работы так Руського клубу як і Культурно-освітнёго общества А. Духновіча в Пряшові, котре было основане в 1924-ім році. Ту было веджіння обидвох організацій. Першов головов Руського клубу, як і Общества А. Духновіча, був єден председа **Др. Іван Кізак**, секретарём **Др. Осиф Кізак**. Руський клуб мав забезпечовати лем технічны sprawy дому, а культурный живот був веджений Обществом А. Духновіча.

Дім служыв культурі і почас українізації. Быв під справов „Культурного союзу українських трудящих“, але служыв своему посланю. **Є іроніов, же народу перестав служыти, аж кідь ся до нёго Русины могли вернути.**

Фотка: А. З.

1 Історічна назва „Русский дом“ є зафіксована на фасаді будовы до днешніх днів. Норматівна подоба властной назвы, котра є в матеріалі вжыта є: Руський дім, з алтернаціов і/о (до Руського дому), – позн. ред.

• Як то бувають звичком, на кінці акції, в нашім припадї четвертого Міжнародного конгресу русиньського языка на Пряшівській універзіті сфотографовала ся на память векшына єй участників. Так тому было і 25. септембра 2015.

Фотка: З. Цітрякова.

